ЁШ ЛЕНИНЧИ

Ўзбекистон комсомол-ёшлари рўзномаси

1991 йил
2 март
Шанба
№ 35 (13.721).

Баҳоси:
Обуначига — 6 тийин.
Сотувга — 10 тийин.

• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! • السلام علیکم، عزیز موشتری !

17 март—умумхалқ референдуми куни

РЕФЕРЕНДУМДА ҚАТНАШАСИЗМИ?

Шу йилнинг 17 мартида умумхалқ референдуми ўтказилиши барчага маълум. Унинг натижалари жумҳурият келажагида ҳал қилувчи роль ўйнайди. Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг II пленумида бир қатор муҳим масалалар қатори бўлажак референдумга муносабат ҳам кўриб чиқилди. Бу тўғрида жумҳурият комсомоллари, ёшлари ва Ўзбекистон аҳолисига мурожаатнома қабул қилинди. Мухбиримиз пленум тугагандан сўнг айрим қатнашчилар билан суҳбатлашди.

Холмурод ЖУМАБОЕВ, Бухоро вилояти комсомол қўмитаси котиби:

—73 йиллик тузумимиз жараёнида биринчи марта референдум ўтказилмоқда. Шу жиҳатдан қийинчиликлар бўлиши табиий. Кўпчилик одамлар ҳали унинг моҳиятига тушуниб етмаётган бўлишлари мумкин. Ҳозирги кунда иқтисодий муаммолар юзага қалққан кескин бир вазиятда ҳукуматимиз ушбу тадбир учун 18 миллион сўм маблағ харж қилмоқчи. Хўш, шундай экан, бу тадбир ҳам шунчаки расмиятчиликка қилинаётган ишга ўхшаб қолмаслиги учун барча чоралар кўриш зарурмиди? Яъни халқ референдумда қатнашишга тайёрми? Ахир 17 март охирги муҳлат. Референдумда қўйилган саволга бир сўз билан жавоб берилиши даркор. «Ҳа» ёки «йўқ».

Агар ўша бир оғиз сўз бугун бир СССР тақдирига даҳлдор масалани ҳал қилса, демак, бу сўзни айтиш учун ҳар томонлама тайёр бўлиш, обдон ўйлаш, ўзимиз яшаётган юртимиз ҳақида, унинг сиёсий-иқтисодий шароитлари, келажаги ҳақида тенг тасаввурга эга бўлишимиз керак. Ўшандагина ҳар бир киши бу саволга жавоб беришга ҳақли бўлади.

— Сиз етакчилик қилаётган вилоят комсомол-ёшлари орасида бу тадбирга тайёргарлик ишлари кўрилдими?

— Ҳамма гап ҳам ана шунда. Референдумга тайёрлаш жараёни жуда суст кечмоқда. Унинг муддати яқинлашиб қолди. Ёшларни референдумга бағишланган кенг муҳокама мунозараларга жалб қилиш, уларнинг таклиф-истакларини эшитиш керак.

— Референдумда савол қуйидагича таърифланади: «Сиз Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқини ҳар қандай миллат кишисининг ҳуқуқлари ва эркинликларига тўла-тўкис кафолат бериладиган тенг суверен жумҳуриятларнинг янгиланган федерацияси сифатида сақлаб қолиш зарур, деб ҳисоблайсизми?» Аввало ўзи, қолаверса, халқи, юрти мустақиллиги, келажагини ўйлаган ҳар бир киши бу саволга йўқ деб жавоб беролмайди.

Саволнинг шундай қўйилиши тўғримикин? Ҳақ-ҳуқуқларимиз, эркинликларимиз кафолатни олаётган янгиланган иттифоқ давлати қандай бўлади? Аниқ тушунчалар билан ифодаланмаган. Бу ҳақда Иттифоқ шартномасида айтилган дейишингиз мумкин. Лекин у ҳам умумий гаплар билан чекланиб қолган. Кўриб турибсиз кўп баҳс-мунозараларга сабаб бўлмоқда.

— Мен ҳам шуни айтмоқчи эдим. СССР Президенти М. С. Горбачев телекўрсатув орқали сўзлаган нутқида ўз фикрини, позициясини халққа билдирди. Бу яхши. Аммо Иттифоқ шартномаси ҳар бир жумҳурият учун, айтайлик Ўзбекистон учун нималар беради, қандай ўзаро боғланишлар бўлади. Аниқ, конкрет мисоллар билан изоҳланса эди, референдум ишида бироз енгилликлар туғиларди.

Ҳозирги кунда ҳар бир жумҳуриятларнинг иқтисодиётида; табиий бойликлар, оғир, саноат, ҳарбий кучлари каби ҳар бир соҳаларда марказ билан боғлиқ ноаниқликлар мавжуд. Шуларни тўғри йўлга қўйиш, икки томонлама манфаатдорлик учун тўсиқ бўлаётган муаммолар ечими қидирилса эди...

Лекин ҳар қандай вазиятда ҳам жумҳуриятлар Иттифоқи қолиши керак. «Бўлинганни бўри ер» дейишади.

Бахтиёр ТОЛИПОВ, Қўқон шаҳар комсомол қўмитаси котиби:

— Қонунларда айтилганидек, референдум ўтказишга асос: аввало янги қонун қабул қилиниши; эски қонун бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши; қабул қилинадиган қонунларнинг мазмунини олдиндан аниқлаб берадиган қарор қабул қилиниши; ва ниҳоят халқ фикрини, жамоатчилик фикрини аниқлаш каби масалалардир. Ушбу референдум тўртинчи шарт бўйича ўтказилади. Савол туғилади. Референдум ўтказилиши, халқ ўз фикрини айтиш билан бирор муҳим масала ҳал қилинадими?

Айтайлик, Ўзбекистон аҳолиси юз фоиз қарши овоз берсин. У СССР таркибидан чиқиб кетадими? Йўқ. СССРнинг тақдирини аввало Конституцияда белгиланган қонунлар, қолаверса, Олий Кенгаш муҳокама қилади. Шунингдек, СССРнинг тақдирини белгилашда аҳолининг учдан икки қисми овоз берганда ҳал қилинади. Бу ерда эса 18 дан юқори ёшдаги фуқаролар қатнашади. Референдумда ҳам таъкидланганидек, бу овоз бериш фақат Олий Кенгашга Иттифоқ шартномасини қабул қилишда халқнинг фикрини эътиборга олишда восита бўлади, холос.

— Мен сиз етакчилик қилаётган қўмита қошидаги «Сардор» мунозара клубининг яқинда бўлиб ўтган машғулотида қатнашдим. Референдум юзасидан баҳс-мунозара қизғин тус олганди. Ёшлар ўз фикр-мулозаҳаларини билдиришди. Улар Иттифоқ сақланиб қолишига тарафдорлар. Сиз нима деб ўйлайсиз. Ўзбекистон Иттифоқ таркибида қолмаса қандай ютқазишлар бўлади?

— Сиёсий, иқтисодий, маданий шароитлардан келиб чиқиб гапирганда ҳозирча Ўзбекистон Иттифоқ таркибида қолиши даркор.

Меҳрибон ҚУРБОННИЕЗОВА суҳбатлашди.

ТАРАФДОРМАН, АММО...

17 март куни умумхалқ референдуми ўтказилиши барчамизга маълум. Иттифоқ сақланиб қоладими ёки йўқми, халқ бу тўғрида фикрини айтади. Бирлигимиз сақланиб қолса яхши, албатта. Лекин бу ўртада «Иттифоқ шартномаси» деган бир мужмал Қонун лойиҳаси борки, бунга Иттифоқ таркибига кирган жумҳуриятлар халқлари ҳам, ўзини билган раҳбарлари ҳам рози бўлмадилар. Бундан кейин ҳам рози бўлмасликлари аниқ.

Агар бордию, биз Иттифоқни сақлаб қолиш тўғрисида овоз берсак-да, кейинчалик Москвадан мужмал шартномани шу ҳолатда жумҳуриятга тиқиштиришса, нима бўлади? Марказ билан жумҳуриятлар ўртасида келишмовчилик келиб чиқади. Ана шунда жумҳурият раҳбарлари, парламентлари биз бундай иттифоқ таркибида бўлолмаймиз, дейишларига тўғри келади. Лекин бу вақтга келиб, халқ иттифоқни сақлаб қолишга овоз берган бўлади. Марказда эса халқ номидан гапиришга асос борми, бор. Шунинг учун аввал Иттифоқ шартномасининг мукаммал матнини тузиб, марказ билан жумҳуриятлар ўзаро келишиб олишлари керак, деб ўйлайман. Масалан, Ўзбекистоннинг марказга берадиган ваколати аниқ бўлиши ва халқ бу тўғрида хабардор қилиниши лозим.

А. САНЪАТОВ.
Нурота шаҳри.

Гапнинг лўндаси
аёлнинг чилангир
касбини эгаллаши
ғалати туюлди.
Аммо
ҳар кимнинг
ўз йўли
орзуси бор.
Уни паймол этолмайсан.
Лекин
бу касбни
эрлар зиммасига
олишларига не етсин.
Ҳа, майли,
шунақаси ҳам бўларкан.
Жазм қилибдими,
журъати зўр экан,
баъзи йигитлардан кўра.
Манзура Эшназарова
чилангарликни эплаяпти.
У Пахтачи ноҳиясидаги
техникани таъмирлаш
ишлаб чиқариш
корхонасида ишлайди.

Сурат муаллифи
Тоҳир НОРҚУЛ.

БЕЛОРУССИЯ ДИЁРИДАГИ УЧРАШУВЛАР

МОГИЛЕВ, 28 февраль. М. С. Горбачев Белоруссияда бўлишининг учинчи куни Могилев вилоятига сафар қилди. Чернобиль авариясидан кўпроқ жабрланган минтақалардаги ҳозирги вазият билан танишиш давом этмоқда. Президентнинг фикрича, бу ҳамма маънода Белоруссияга сафарининг асосий мақсадидир. Краснополье, Чериков, Славгород, Бихов ва Костюковичи ноҳиялари аҳолиси билан бўлган суҳбатларда М. С. Горбачев аҳоли бошига тушган синовлар муносабати билан раҳбарият номидан яна бир марта ҳамдардлик билдирди. Президент Чернобиль фалокати зонасига келганлиги унга авария оқибатларини тугатиш борасида қилинган ишларнинг ҳаммасига аниқ-равшан баҳо бериш ва яна қилиниши керак бўлган ишларни режалаштириш имконини берганини айтди. Кўпгина муаммоларни кечиктирмай ҳал қилиш керак, деб таъкидлади давлат бошлиғи, бу ишлар тезда чора-тадбир кўрилишини, мамлакатдаги барча жумҳуриятлар иштирокини талаб қилади. Белоруссия ҳам Россия ва Украинанинг бошқа минтақалари сингари бошига тушган кулфатни енгишда ёлғиз қолмайди.

М. С. Горбачев куннинг иккинчи ярмида вилоятдаги шаҳар ва ноҳияларнинг, корхоналар, хўжаликлар ва муассасаларнинг раҳбарлари, уруш ва меҳнат фахрийлари билан учрашувда қатнашди. Учрашув Бихов шаҳрида бўлди.

М. С. Горбачев учрашувда сўзга чиқиб, Белоруссияда уч кун бўлишини «сиёсий соатни тўғрилаб олиш» деб атади. Бу жумҳурият меҳнаткашлари, деди у, асосий юксак қадриятларга содиқлиги, изчил бунёдкорлик фаолияти, мардлиги ва қатъияти туфайли мамлакат халқлари орасида катта нуфузга эга. Бу — ўз тарихида қардош халқларнинг қудратли мададини кўп марта ҳис этган ва ўзи ҳам бошқаларга нисбатан саҳийлик қилишга қодир бўлган халқдир. Белорусларнинг ўзига хос бир фазилати бор — бу ҳозирги қийин даврда жуда зарур бўлган барқарор инсонийликдир.

Ишончим комилки, деди Президент, тангликдан чиқишнинг йўли бор. Агар сиёсий муҳолифлик, ижтимоий ларзалар, иқтисодиётдаги бош-бошдоқлик, қонунийликни ва ҳуқуқ-тартиботни бузиш ўпқонига жамиятни тортишга қатъий қаршилик кўрсатилса танг ҳолатни бартараф этиш мумкин. У жамиятдаги барча соғлом кучлар куч-ғайратларини бирлаштиришни талаб қиладиган ҳаракат дастурини баён қилиб берди.

Президент нутқида марказ кучлари барқарор сиёсий уюшмасини тузиш, марказ сиёсий йўналишларини устун даражадаги сиёсий оқимга айлантириш мавзусига катта эътибор берилди. У ушбу сиёсатнинг моҳиятига батафсил тўхталиб, жумладан, ҳозирги пайтда ва келгусида марказчиликнинг бош ғояси — мамлакат фуқаролари кўпчилигининг манфаатларига ҳамоҳанг бўладиган фуқаролик ёки миллий тотувлик ғоясидир, деб таъкидлади. КПСС барча марказчи кучларни бирлаштирадиган омил бўлиб қолиши керак.

М. С. Горбачев кўпдан-кўп саволларга жавоб қайтарди.

СССР Президенти кечқурун Белоруссия бўйлаб уч кунлик сафарни тугаллаб, Москвага қайтиб келди.

Шу сонга хабар

Мактаб дўкони

Тошкент шаҳридаги 84-мактаб педагогика кенгаши қарори билан ўқув даргоҳида махсус дўкон фаолият кўрсата бошлади.

Мактаб дўкони ҳафтада уч маротаба икки соат ишлайди. Унда кийим тутқич, кашшофлар галстуги, байроқча, сабзи тахта, болғача, халтача, қаламдон, куракча, китоб жавони каби буюмлар билан савдо қилинмоқда. Савдодан тушган маблағнинг 70 фоизи ўқувчиларга, 30 фоизи эса хом ашё харид қилишга сарфланади.

Тикувчи қизлар Малика Хўжаева, Дурдона Пирматова, Гулноза Нуруллаева, Дилафруз Орипова ҳамда моҳир дурадгор-чилангарлар Ойбек Йўлчиев, Зиёдулла Исломов, Раҳматхон Маҳмудов каби ўқувчилар тайёрлаётган маҳсулотлар харидоргир бўлмоқда.

Ўқувчилар савдодан тушган пулнинг бир қисмини Наврўз байрами жамғармасига ўтказишга қарор қилдилар.

О. НАЗАРОВ,
84-мактабнинг меҳнат таълими катта ўқитувчиси.

Узлуксиз кеча

Пойтахтнинг Ҳамза ноҳиясидаги Қори Ниёзий номли 206-мактабда улуғ мутафаккир Алишер Навоийга бағишланган ҳафталик бўлиб ўтди. Бир ҳафта давомида мактабнинг рус тилида сўзлашувчи гуруҳи ҳамда ўзбек синфлари ўқишдан бўш вақтларида концерт уюштирдилар, мушоира кечалари, альбом ҳамда деворий рўзномалар кўрик танловини ўтказдилар.

Ҳафталикнинг якуний кечаси тадбирларини асосан юқори синф ўқувчилари ишлаб чиқдилар. Эрталаб соат 9 дан кеч соат 18 га қадар давом этган узлуксиз кечанинг дастури сермазмун ва жуда қизиқарлидир.

Шу куни ўқувчилар пишириб келган ширинликлар, улар ясаган ўйинчоқлар савдоси ҳам ташкил этилди. Кечада «Навоий фонди»нинг ташкил этилгани хайрли ишларнинг бири холос. Фонд маблағи ўқув даргоҳини таъмирлаш, ўқувчиларни сайру-саёҳатларга олиб чиқиш каби турли тадбирларга сарфланади. Кеча давомида фондга 390 сўм 50 тийин тушганлиги аниқланди.

Шу билан бирга мактаб ўқувчилари шоир ҳаёти ва фаолиятидан ҳикоя қилувчи кичик саҳналар намойиш этишди. Савол-жавоб, ғазалхонлик, рақс ва халқ лапарларининг энг яхши ижрочиларига мактаб маъмурияти эсдалик совғалари топширди.

Қаҳрамон РИХСИБОЕВ,
206-мактаб кашшофларининг бош етакчиси.

«Турон» савобга қўл урди

«ЎЗБЕГИМ»... Шеъру-қўшиққа сиғмайдиган таъриф. Минг бора такрор-такрор айтсанг-да, вужудинг ўртанаверади. Бутун дунёни титратган жаҳонгирдан тортиб, Ибн Сино, Навоий-ю Бобургача — авлод-аждодларинг уйғониб келаётгандек туюлади.

Жумҳурият Ёзувчилар уюшмаси қошидаги «Турон» ижодий уюшмасидан бизни «Ўзбегим» бадиий-публицистик ҳужжатли фильмини кўришга таклиф этишди. Фильмни кўриб «буюк инқилоб мевалари» бизлар учун қанчалик ширин-аччиқлигини юракдан туясан киши. Тарихни ҳеч қачон тузатиб ҳам, ўзгартириб ҳам бўлмайди. Хатоларимиз беҳисоб. Даҳшатли кўргуликларимиз кўп. Яна суюнамиз ҳам: «соддадил, меҳмондўст, бағри кенг халқмиз» деб. Бир ёқда тўй, бир ёқда аза. Фожиаларни таърифлашга сўз йўқ...

«Ўзбегим» — «Турон» ижодий уюшмасининг амалга оширган савоб ишларидан бири. Албатта, ундаги кадрларнинг ҳаммаси деярли жонли. Аниқ ҳужжатлар асосида олинган. Унинг ортида катта бир халқнинг дарду - армони ётибди. Сценарий муаллифи Саидботир Аҳмадхўжаевнинг ўзи фильмга режиссёрлик ҳам қилган. Матнлар муаллифлари таниқли ёзувчилар Эркин Аъзамов, Хайриддин Султоновлар.

Намойишдан олдин ижодий уюшма президенти Э. Рўзиқулов, бош муҳаррир М. Кенжабек мазкур уюшма фаолияти ҳақида қисқача гапириб беришди.

(Ўз мухбиримиз).

Овоз беринг, йигитлар!

Тақдирда. Унинг ҳам пешонасига «афғон» ёзилган эди. Гулдек умри 20 га етиб-етмай хазон бўлди. Бугун Мавлонқул ҳақида бирон нарса ёзишга ожизман. У менинг собиқ ўқувчим, ҳамқишлоғим. Чимкент вилоятининг Сайрам ноҳиясидаги Қорабулоқ қишлоғидан 1983 йил май ойида армия хизматига чақирилиб 1984 йил январида...

Мен «Совет Иттифоқи Қаҳрамони» Тоштемир Рустамов номи билан аталадиган мактабда бошланғич ҳарбий таълим дарси ўқитувчиси бўлиб ишлайман. Мактабда шон-шуҳрат музейи бор. Мавлонқул Аноршаевнинг ҳарбий ҳаёти тўғрисида ҳатто ота-оналари ҳам жуда кам билишади. Кичик сержант, бўлим командири. Вафотидан кейин «Қизил Юлдуз» ордени билан тақдирланган. Билганимизнинг бори шу.

Суратдаги йигитни (чапдаги) ёки Мавлонқулни (ўнгда) кўрган билган бошқа байналмилал-жангчилар билан алоқа ўрнатсак дегандим. Бундан унинг ота-оналари ҳам хурсанд бўладилар. Мавлонқулнинг дўсти ўзбекми, тожикми ҳар қалай ўрта осиёликка ўхшайди. Балки, у эсон-омон ўз жигарлари бағрига қайтгандир. Овоз беринг, йигитлар!

Ж. СЕРГАЛИЕВ,
Чимкент вилояти, Сайрам ноҳияси, Қорабулоқ қишлоғи.

Комсомол ишлари кундалиги: март

ЯНГИ ҲАЁТ НАФАСИ

Март — йил фаслида алоҳида ой. Бу фақат баҳорнинг дастлабки ойи эканлиги учун эмас, март ойида муҳим воқеалар бўлиб ўтади. Жумладан, 17 март куни биз Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқини ҳар қандай миллат-кишисининг ҳуқуқлари ва эркинликларига тўла-тўкис кафолат бериладиган тенг суверен жумҳуриятларнинг янгиланган федерацияси сифатида сақлаб қолиш зарурлигига «ҳа» ёки «йўқ» деб жавоб беришимиз керак. Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг II пленумида жумҳуриятнинг барча ёшларига қарата қабул қилинган мурожаатномада бунга ижобий жавоб берилиши ишончли тарзда жаранглади.

Комсорг! Мана шундай сиёсий тадбирга тайёргарлик кўришнинг энг муҳим вазифаларидан бири — бу комсомоллар ва ёшлар ўртасида тарғибот ва ташвиқот, тушунтириш ишлари олиб бориш ҳисобланади. Бунинг учун барча воситалардан — жамоадаги йиғилишдан, иш ўринларида йигит-қизлар билан суҳбатдан, кишилар билан бўладиган мулоқотдан фойдаланиш зарур.

Март баҳор байрамлари ойи, 8 март — Халқаро хотин-қизлар куни. Бу байрамни аёллар-оналар, меҳнаткаш хотин-қизлар билан нишонлаш анъанага айланиб қолган.

Комсорг! Аёлларимиз ва қизларимиз турмуши енгил эмас, шу куни уларни сидқидилдан қутлаш билан бирга, улар тўғрисида ғамхўрлик намуналарини кўрсатайлик. Бу айём улар ёдида бахт-саодат ва қувонч куни бўлиб қолсин.

Ҳозир жумҳуриятимизда катта умумхалқ байрами — Наврўзи оламга тайёргарлик бораяпти. Байрамнинг мақсади аён. Бу миллий анъаналаримизни ва урф-одатларимизни қайта тиклаш, барча миллат ва элат кишиларининг осойишталигини таъминлаш, дўстлигини янада мустаҳкамлаш, хайр-саховат акцияларини ўтказиш.

Комсорг! Байрамга тайёргарлик кўриш ғоят масъулиятли. Унга тайёргарлик кўришда шаҳар ва қишлоқлардан ободонлаштириш, нав-ниҳоллар ўтказиш, тарихий ёдгорликларни ва қабристонларни тартибга келтириш, беморлар, болалар уйлари ва интернатлар тарбияланувчилари, ёлғиз кишилар ва ногиронларнинг ҳолидан хабар олиш анъанага айланган.

Март ойида комсомол ташкилотлари турмушида масъулиятли давр бошланади — ҳисобот ва сайловларга тайёргарлик кўриш ишлари олиб борилади. Йилнинг бош йиғилиши энг кичик отрядлар ҳаётида ҳам жиддий имтиҳон бўлиши лозим.

Комсорг! Ҳисобот-сайлов йиғилишларидан Ўзбекистон ЛКЁИ XXIV съезди материаллари юзасидан, айниқса, «Комсомол Ўзбекистоннинг мустақиллиги ва равнақи учун» ҳаракатномаси, Ўзбекистон ЛКЁИ Устави юзасидан жиддий гаплашиб олишга алоҳида эътиборни қаратиш лозим.

Ҳарбий хизмат муаммолари бугунги кунда кўпчиликни тўлқинлантирмоқда. Бу армияга чақирилувчиларга бевосита боғлиқдир. Шунинг учун кўп йиллардан буён армияга чақирилувчи ёшлар ўртасида ўтказилиб келинаётган мусобақалардан фойдаланиш керак.

Комсорг! Март ойининг охирида армияга чақирилиш ёшида бўлган йигитлар ўртасида жумҳурият мусобақасини ўтказиш режалаштирилмоқда. Шунинг учун ҳозирданоқ уларга тайёргарлик кўришда, машғулотлар ўтказишда, мусобақаларни ташкил этишда кўмак бериш зарур. Март ойида Майна Ҳасанова хотираси учун енгил атлетикачиларнинг кросси ўтказишни ҳам унутма.

Комсорг! Фан ва техника соҳасида Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотига номзодларнинг ҳужжатларини қабул қилиш давом этаётганлигини эслатиб ўтмоқчимиз. Кимда қизиқарли ғоя, ечим, ихтиро бўлса, ана шу мукофотнинг совриндори бўлиши мумкин.

Ўзбекистон ЛКЁИнинг энг яхши рамзи учун конкурсга тақдим этиладиган ишлар биринчи майгача эканлигини ҳам унутманг.

Баҳор ҳамиша янги ҳаёт бошланишидан дарак беради. Бу йилги баҳор ҳам саховатли келсин. Комсорг! Лоқайдликни, ишончсизликни, хотиржамликни йиғиштириб қўйиш ва амалий ишларга киришиш палласи келди.

Теодар ШАНИН:

«ДЕҲҚОНЧИЛИК— ЖУМБОҚ»

У аспирант эканлигида суйгани (ҳозир хотини)ни профессор йўқлаб, шундай деганди: Шанин — қобилиятли йигит, аммо, чамаси, ўз келажагини барбод этадиган кўринади, чунки у қандайдир ғалати мавзу — «эзотерик», яъни деярли мавжуд бўлмаган нарса билан шуғулланаётир. Суюклиси, бу ҳақда ҳикоя қилиб берганда, Шанин кулиб қўя қолди ва инсониятнинг ярмидан кўпроғи «эзотерик» бўлиши мумкин эмаслигини қарияга етказишни илтимос қилди.

Англиялик профессор Теодар Шанин — деҳқончилик мавзусида иш олиб бораётган йирик олим. Унинг «Ноқулай синф», «Россия — ривожланаётган мамлакат», «1905—1907 йилги Россия: инқилоб — ҳақиқат асоси», «Деҳқонлар ва деҳқон хўжалиги» каби асарлари илм дунёси дурдоналаридир. Бироқ ҳозир Шанинни ҳар вақтдагидан кўра XX аср охиридаги Россия деҳқончилиги қизиқтирмоқда.

— Мамлакатимизга неча марта келгансиз!

— Ҳисобламаганман. 1978 йилдан бери тез-тез келиб тураман.

— Сиз бизда рўй бераётган жараённи узлуксиз ва ютоқиб кузатмоқдасиз, энг йирик асарларингиз ҳам Россия деҳқончилиги хусусида. Бунда бирор бир жумбоқ йўқ эмасми!

— Жумбоқ Россияда эмас, жумбоқ деҳқончиликнинг ўзида. Инсониятнинг аксарият қисми икки минг йилдирки, «соя»да қолиб келади. Мен буни талабалик йилларимдаёқ ўзим учун кашф этганман. Тарихга қаранг, сиз ундан қироллар, йўлбошчилар, шаҳарлар ва маълумотли кишилар тарихини топасиз. Аҳолининг тўқсон фоизи — деҳқонлар тарихдан тушиб қолган. Деҳқончилик устида жиддий шуғуллана бошлаганимдан кейин асримизнинг 20 йилларида ва ундан олдинроқ ҳам Россияда деҳқоншунослик дунёси ўрганилганини билиб олдим. Ҳеч бир мамлакат деҳқонларни Россиядагичалик билмаган ва англаб етмаган. Сизларда ўта зукко зиёлилар бўлган эди: Чаянов, Макаров, Челинцев, Кондратьев, Крицман гуруҳини айтмайсизми? Ундан ҳам аввалроқ, ўтган аср охирларида ҳам ажаб равишда қишлоқ статистикаси олиб борилган. Унинг жонкуярларидан бири Чупров, ёки бўлмаса Воронеж губернияси қишлоқ статистикаси бўлим раҳбари Шчербин фаолияти, айниқса, диққатга сазовор.

Менимча, Ғарбдаги йирик илмий марказларнинг бирортаси шу дамгача рус деҳқоншунослигининг ушбу икки авлодига тенглашолмайди.

— Бугун бизнинг мамлакатимизда деҳқончилик билан жиддий шуғулланувчи кишилар борми!

— Бор. Лекин улар кўп эмас. Ва энг муҳими, уларни бирлаштирадиган марказ йўқ. Ҳамма бало шундаки, сизларда фан илмгоҳ (тармоқ) структурасига кўра бир-биридан ажратилган. Тарихчилар (Данилов, Анфимов) ўз ҳолича, социологлар (Засловская, Ривкина) ўз ҳолича, иқтисодчилар ҳам ўз билгича ишлашади.

Шунинг учун ўтган ёзда биз халқаро деҳқончилик конференциясини сизларда ўтказдик. Унга дунё таниган 20 аллома ташриф этди. Аммо, муҳими — деҳқончилик билан шуғулланувчи ўзларингизнинг олимларингиз шу баҳонада бир-бирлари билан учрашдилар. Иқтисодчилар — социологлар билан, социологлар — тарихчилар билан ва ҳоказо.

— Бизнинг рўзномаларимизни ўқийсизми! Қишлоқ мавзусида ёзувчи журналистларимизга оид қандай муносабат билдиришингиз мумкин!

— Уларда зарур даражада билим йўқ.

— Яъни...

— Сизларнинг кўпгина сиёсий жангларингизни далиллар орқали ҳал этиш мумкин эди. Масалан, фермами ёки жамоа хўжалиги яхшими, деган баҳсни олиб кўринг. Буни билиш учун унисининг ҳам, бунисининг ҳам самарадорлигини аниқ билиш, ўрганиш ва тадқиқ этиш зарур. Қўлда далил билан баҳслашиш керак. Журналистлар нимагадир етарли далилларга эга бўлмай туриб, бот-бот баҳслашадилар.

Ўша халқаро деҳқончилик конференциясининг учинчи куни Ғарбнинг йирик олимларидан бири менинг олдимга келиб, шундай деди: «Теодар, сен рус тилида гапирасан, мен гаплашолмайман. Сен бу мамлакатни биласан, менинг эса биринчи келишим. Менга тушунтириб бер, улар нима учун бизлардан статистик маълумотларни яширишаётир? Бугун кун бўйи фермер хўжалиги яхшими ёки жамоа хўжалиги яхшими деб баҳслашдик. Бироқ қиёслаш учун бирорта рақам келтиришмади». «Уларда бундай рақамлар йўқ», деб жавоб қилдим, мен. «Нима?!» — қичқиради у, сўнг ўзини босиб олиб сўрашда давом этади. «Ҳуфя тутилаётган статистик маълумотлар, балки, ҳукуматда бордир?», «Ўйлайманки, бундай рақамлар йўқ, — дейман мен. — Агар бўлганида эди, буни иккинчи куни билардик». «Ахир улар қандай қилиб ҳал қилишади?!» — деб жаҳли чиқади унинг. Дарвоқе, у дунёдаги энг йирик мамлакатлардан бирида ҳукуматнинг қишлоқ хўжалиги бўйича маслаҳатчиси бўлиб ишлайди. «Мана шундай ҳал қилишади», дейман унга.

Ўз муаммосини билмаслик натижаси ўлароқ «ягона тўғри қарор!»ни излаш бошланади. Янги технологияни жорий этиш билан ҳаммаси яхши бўлиб қоладигандек. Ерга хусусий мулкчилик жорий этилиши билан барча муаммоларга қирон келадигандек! Ҳа, чамаси, ерга хусусий мулкчилик сизларга қандайдир даражада ёрдам беради. Бироқ, қандайдир даражада. У барча кулфатлардан халос бўлиш учун восита бўлолмайди.

Ҳа, кучли бюрократик тартиб шароитида хусусийлаштириш мазкур тартибни кучсизлантириши мумкин — бу ҳам ўзича ижобий натижадир. Аммо қишлоқ хўжалиги учун бу амалга ошириш лозим бўлган ўнлаб қадамнинг бири холос. Бу ўн йиллик юмуш, ундан кам эмас. Ушбу ўн йилнинг ҳар бир йилида қилинадиган ишларни ўта аниқлик билан ҳисоблаб чиқиш керак, акс ҳолда ҳеч нарсага эришиб бўлмайди.

Кимки битта зарба билан ёриб чиқмоқчи бўлса, демакки, у қишлоқ хўжалигини билмайди.

— Бироқ нима бўлмасин, муаммони ҳал қилиш зарурку!..

— Мени қишлоқ хўжалиги муаммоларини ҳал қилиш тўғрисидаги гап-сўзлар даҳшатга солади. Сизларда, қишлоқ хўжалиги эмас, сизларда «қишлоқдаги хўжаликлар»дир. Сизларга энг камида 50 та, эҳтимолки кўпроқ ҳаракат дастури керак. Негаки сизларда 50 хил қишлоқ хўжалиги бор. Мамлакат минтақавийлигини аниқ белгилаб олиб, ҳар бир минтақага алоҳида ҳаракатнома ишлаб чиқиш лозим!

Сизларнинг ажойиб деҳқоншунослигингиз аср бошларида минтақавийлаштириш масалаларида пешқадам эди. Челинцев, Семёнов... Дарвоқе, Ленин ҳам шу масала билан шуғулланганди. Шуғулланганда ҳам ёмон шуғулланмаган эди. Ўша пайтларда ўзини ҳурмат қилган ҳар бир олим қишлоқ муаммоларига дуч келганда ишни бутун мамлакатни минтақаларга ажратиб, сўнгра эса ҳар бирида қандай жараён кечаётганини тадқиқ этган. Ва ахир пировардида нима қилишни аниқлаган.

Ҳозир буни қаердан топиш мумкин? Олимлар тадқиқотлариданми? Ёки сиёсатчиларнинг қарорлариданми?

Мени Англия қишлоқ хўжалиги тўғрисида гапириб бериш учун мамлакат Олий Кенгашининг аграр қўмитасига таклиф этишди. Гапирдим, саволларга жавоб бердим. Бу ҳар икки томон учун қизиқарли эди. Аммо бир савол мени ҳижолат қилди, (ғазаблантирди десам ҳам бўлади). «Шўро қишлоқ хўжалигига сиз қандай ҳаракатномани таклиф этган бўлардингиз?» деган савол эди у. Бундай жавоб қилдим. «Сизга шундай ҳаракатномани таклиф этган одамнинг қўлига паттасини бериб, ҳайдаш керак. У — товламачидир ва ўз ишини мутлақо билмайди ҳам. Бутун мамлакат учун ҳаракатнома тузиш мумкин эмас, ҳам хатарли. Бу иккинчи марта жамоалаштириш бўлур эди».

Жамоалаштириш қишлоқ хўжалигини ривожлантириш имкониятларини барбод этди. Аммо жамоалаштириш бўлмаганида ҳам бошқа сабабга кўра муваффақиятсизликка учраган бўлур эди: бутун мамлакатга ягона деҳқончилик сиёсати юргизилди.

Аслида ҳар бир минтақанинг ўз хусусияти бор. Бу ерда — хусусий хўжалик муҳим. У ерда эса — машина муҳимроқ. Учинчиси учун — пул. Тўртинчиси учун — кредит. Аслида бу ҳам нотўғри. Ҳар минтақада бу воситаларни ўрин алмаштириб туриш лозим. Эҳтиёжига қараб. Сизларнинг олимларингиз ва журналистларингиз буни тушунмаганликлари учун ҳам уларнинг нима қилиш тўғрисидаги гап-сўзлари нореал характер касб этади.

— Бундан чиқди, сизнингча, деҳқончилик муаммолари теварагида бўлаётган қизғин чиқишларнинг ишга нафи тегмас экан-да!

— Бу чиқишлар ички жиҳатларни ловуллатади, холос, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш эса — объектив жараёндир. «Мен истардим...»ларнинг ҳожати йўқ. Мен шахсан Россияда навбатда туришлар бўлмаслигини истайман. Касбдошларим, истеъдодли олимлар илм билан шуғулланиш ўрнига навбатда турганликларини кўриш мен учун азоб. Бу навбатда туришлар кейинги 12 йил ичида қишлоқ хўжалигида ҳосилдорлик энг юқори бўлган йилда юз бераётир. Ойнаи жаҳон мурватини бураб, Олмониядан келаётган посилкаларни кўраман-да, мен учун ҳамма нарса ағдар-тўнтар бўлиб кетгандек туюлади. Мен севадиган ва мен маҳкам боғланган мамлакатнинг бугунги аҳволидан ачиниб кетаман. Бироқ ғазабланиш, бу ҳали етарли эмас. Дарғазаб бўлиб, ўз қаҳр-ғазабини изҳор этиш билан муаммони ечолмайсан. Ўта туб қарорлар қабул қилиш билан ҳам. Ишнинг кўзини билмасанг, тубдан янги қонунлар ҳам ёрдам бермайди. Дарвоқе, эскича тахлитдаги қонунлар ҳам.

— Мана сиз «аста-секинлик билан» дейсиз. Биз эса очарчиликдан қўрқамиз. Кексалар ва болалар ўла бошлашидан қўрқамиз.

— Ундай бўлса, кексалар ва болалар билан шуғулланинглар. Аммо қилиб бўлмайдиган ишни қиласан, деб буйруқ бериш йўли билан уни ҳал этиб бўлмайди. Шаҳар бозорларингизнинг бўм-бўшлиги учун қишлоқ хўжалиги эмас, хизмат кўрсатиш системаси айбдордир. Гуноҳнинг каттаси ўша ерда. Агар эртагача Ғарбий Оврупадан ун ортилган эшелонлар келганида ҳам, муаммо ҳал бўлмайди. Гап қанча қоп ун борлигида эмас, уни тақсимлаш системасида. Ва албатта, инсоний муносабатлар системасида; мамлакатнинг ижтимоий тузилишидадир.

— У ҳолда мен «неча йилдан кейин биз рисоладагидек яшаймиз!» деган саволни бермай қўяқоламан. Бу қандай чора-тадбир кўришимизга боғлиқ.

— «Ва сизларнинг қанчалик тушуниб етишингизга...» деган сўзларни қўшимча қилмоқчиман.

Лекин сизлар илмга алоқаси йўқ нарсалар: аниқликка риоя қилиш маданиятини ўзлаштириб олишингиз, кеч қолмаслик, панд бермаслик, ҳар дақиқани тежаш одатини эгаллаб олишингиз даркор. Мени бунгача шўро корчалонлари билан ишлаган ҳайдовчи олиб юрди. Учинчи куни у менинг «қандайдир бошқача ишлашим» тўғрисида ажабланиб гапирди. «Фарқи — мен фан билан, улар тижорат билан шуғулланишларидами?» деб сўрадим. «Йўқ, — деди у. — Фарқи бошқа ерда. Сиз нима кўрсангиз, ёзиб борасиз. Кундалик дафтар доим қўлингизда ва бари 3 ҳафта олдиндан аниқ ҳисоблаб чиқилган. Эрталаб туриб, учрашувлар тўғрисида кўнғироқлашмайсиз ва ҳеч кимга ўзингизнинг режангизни бузишга йўл қўймайсиз».

Мен бугун сизни Тельман ҳайкали олдида роппа-роса 10 да, на олдин, на кеч — учратдим. Бу ерда гап фақат менда эмас — бизда бутун мамлакат шунақа. Секундларни, дақиқаларни тежаб, ўзимизга вақт топамиз.

— Россия деҳқонларига ва Россия деҳқоншунослигига қизиқишингиз қандай пайдо бўлганини тушунгандекман. Аммо сизни бугун Совет Иттифоқига нима етаклаб келди!

— Мен рус деҳқончилиги билан шуғуллана бошлагач, кўпгина олимларингиз билан дўстлашиб қолдим. Заславская билан, Данилов билан... Дўстлик ришталари ила боғлансанг, одамлар бошидан кечаётган ҳолатларни ҳис қиласан, киши. Мана «қайта қуриш» деб атаётганингиз жараён бошлангач, сизларда «юқори кучланиш майдони» юзага келди. Фикрлаш нуқтаи назаридан ҳам, инқироз нуқтаи назаридан ҳам. Менинг дўстларим мазкур «юқори кучланиш» орқали нафас олаётганликларида мен ҳам уни ўзимда ҳис қиламан ва улар билан бирга бўлишни истайман.

Биз бир куни Татьяна Ивановна Завлавскаяникида палов еб ўтириб, ундан қандай ёрдамим тегиши мумкинлигини сўрадим. «Чегара ортидан туриб, «қийин» деб жавоб қилди, у. Мен маъқулладим: «Тўппа-тўғри». Келинг бир орзулашайлик». Ва биз орзу қила-қила, социологларнинг ёзги мактаби моделини «яратдик». Ахир сизларда узоқ вақт социологияга муносабат яхши бўлмаган эди, шунинг учун социологларнинг бутун бир авлоди изсиз кетди. Биз бу фанни тиклашда сизларга ёрдам беришга қарор қилдик. Ёш шўро социологларини фан билан фаол шуғуллантириш учун Англияга уч ой муддатга олиб келамиз.

Паловдан сўнг тўққиз ой ўтгач, биз биргаликда ҳаракат қилиб орзумизни ҳаётга тадбиқ этдик. Авваламбор, мен Англия жамоатчилик жамиятлари олдидан «бош кийимимизни тутиб», ҳайр-эҳсон тўпладим. Менга ҳар томонлама ёрдам қилишди. Уч ой мобайнида биз 100 минг фунт стерлинг йиғдик, орадан ярим йил ўтгач, дастлабки стажёрлар—21 киши Англияга учиб келди. Англия дорилфунунларидан ажойиб хотиралар қолдириб, мана икки ёзги мактаб ҳам ортда қолди. Энди учинчисига ҳозирлик кўриляпти.

Россияда мен бош қўшган иккинчи иш ҳам ўша деҳқончилик конференцияси чоғидан бошланди. Мен якунловчи сўз олиб, жуда кескин гапирдим. Биз, ғарблик олимлар, қайта қуришнинг 5 йиллигида қишлоқ хўжалигида катта ўзгаришлар қилиш қийинлигини яхши тушунамиз. Аммо шу беш йил ичида нималар юз бераётганини англаб етиш мумкин эди-ку. Сизларнинг олимларингиз, уларнинг аксарияти эса... қишлоқ хўжалигини унчалик даражада яхши билишмайди, деб айтдим.

Шундай дея, мен уларни баҳсга чорладим. Буни бирор кимса қабул қилган-қилмаганини билмайман. Бироқ мен ўз-ўзимни ҳам майдонга даъват этдим: худди шу боисдан шўро деҳқончилигини тадқиқ этишга киришдим. Тадқиқотларимиз учун пул бериб турган Англия ташкилотларига тағин мурожаат қилдим ва улар бизга Россияда тадқиқот ишлари учун жамғарма ажратдилар.

Икки ой муқаддам ушбу тадқиқотлар бошланди. У икки йилдан кейин ниҳоясига етади. Биз Россиянинг 7 минтақасида жойлашган 28 қишлоқни олдик. 14 социолог ва 7 тарихчи ёнма-ён ишлашади. Тарихчилар — ноҳия архивларида. Социологлар — қишлоқларда. Кейин биз барча натижаларни жамлаб, сизларнинг деҳқончилигингиз тўғрисида маълумотлар банкини тузамиз. У Москвага жойлашади ва ундан истаган киши фойдаланиши мумкин бўлади.

Тадқиқот ҳаракатномаси қуйидагича: уч авлодни қамраб олувчи оила тарихини ишлаб чиқиш, кейинги 100 йил мобайнида қишлоқлар тарихини тадқиқ этиш, қишлоқларнинг ижтимоий ва маданий соҳаларини тадқиқ этиш; бюджетларни, даромадларни ва даврни тадқиқ этиш.

— Булар бизга нима беради!

— Ҳақиқатни. Олим учун бош натижа шу.

Нима учун деҳқонларингиз қишлоқларни ташлаб кетяпти? Журналистлар одатда Коля Р. шаҳарга қандай келиб қолганини аниқлаб, бундан умуммиллий хулоса чиқарадилар. Биз, социологлар эса, билмаймиз. Сўнгги уч авлодни қамраб олувчи юзлаб деҳқон оилалари тарихини ишлаб чиққанимиздан кейин кимлар қишлоқдан кетди, нега кетди, кетишни ва қолишни оила қандай ҳал қилди — ҳамма-ҳаммасига жавоб оламиз. Хўш, қизлар шаҳарга йўл олсин, ўғиллар эса қишлоқда қолсин, деган муаммони нималарга биноан аниқлаймиз? Нима учун? Пул дебми? Қай миқдорда? Оилавий алоқаларни дебми? Бордию аёлларга нисбатан эркаклар кўпроқ кетса, бу нимани англатади? Одамлар кетишни истамасликлари учун қишлоқда қандай ҳаётни таркиб топтириш керак? Бу битта мисол холос. Биз эса жуда кўп нарсаларни тадқиқ этамиз.

Икки йилдан кейин бу саволларга аста-секин жавоб беришни бошлаймиз.

— Эшитишимча (билмадим, бу тўғриси, ёки йўқ!) болалигингиз Россия билан боғлиқ бўлиб, ота-онангиз, сизнинг ўзингиз ҳам бизда қатағонга учраган экансиз!

— Сизларда, Россияда шундай ғалати мантиқ чуқур илдиз отган. Агар сиёсий сабабга кўра қамалган бўлса, демак, у яхши одам. Агар у яхши бўлса, демак, у ҳақиқатни гапиради.

Бу эса, афсуски, ундай эмас. Баъзида жуда ёмон кишилар ҳам ҳақ гапни айтишади. Яхши одамлар эса — алдайди.

Менинг ҳаётим — бошқа суҳбат учун мавзу. Ҳозир эса, менинг тақдирим ва менинг қарашларим кесишишини истамайман. Шунинг учун диктофонингизни ўчиринг, мен сизнинг саволингизга жавоб бераман.

Е. ЯКОВЛЕВА
суҳбатлашди.

Қутлаймиз!

Ҳорманг, Рустам ака!

Етмишинчи йилларнинг бошлари эди. Дивизия қўмондони қўшимча ҳарбий хизматни тамомлаб уйига қайтаётган ташкилотчи мухбирга «Урал» мотоциклининг калитини тутқазди:

— Сендан яхши қаламкаш чиқади, йигитча, — қўшиб қўйди Стрельцов деган бояги генерал...

Суҳбатдошим бугун эллик ёшни қаршилаётган ана шу «йигитча»! Исми шарифи Рустам Искандаров. Асли мутахассислиги ўқитувчилик. Бироқ муаллимлик олий билимгоҳини битирибдики, матбуотда хизмат қилади. «Хорезмская правда» рўзномасида ишлаган. Сўнгра фирқа ташкилотларининг матбуот шўъбаларида. Бугун Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг нодаврий нашрлар таҳририяти бошлиғи.

— Авваламбор, эллик ёшингиз билан, Рустам Болтаевич! Баҳонада бўлимингиз ишлари ҳақида икки оғиз сўрасам...

— Мақсадингизни тушундим. Бугунги кунда бизнинг бўлимимиз ўз фаолиятини ишчан ҳамкорлик замирида қурган. Шунга кўра нашриётимизда чоп этилган нашрларни жумҳуриятимиздан ташқари мамлакатнинг Душанбе, Фрунзе, Олмаота, Челябинск, Пермь, Омск, Томск, Днепропетровск сингари ўнлаб шаҳарларига юбормоқдамиз. Шунингдек, «Молодая гвардия», «Прогресс», сингари йирик нашриётлар билан мустаҳкам алоқа боғланган. Мақсад — аҳолининг матбаа нашрларига нисбатан кун сайин ортиб бораётган талабини тўлароқ қондиришдан иборат.

— Яхшику-я, бироқ янглишмасам, бундан ўн йиллар муқаддам нашриётда ўзбек классик шоир ва ёзувчиларнинг асарлари безакли ва эсдаликнамо қилиб чоп этилларди. Ҳозир-чи?

— Сиз айтаётган бундай адабиётлар нашри муайян сабабларга кўра, маълум муддатда тўхтаб қолгани рост. Эндиликда бу хайрли ишни қайта йўлга қўя бошладик. Аниқроғи, бобомиз Алишер Навоийнинг «Лайли ва Мажнун», «Фарҳод ва Ширин» номли достонларини ўзбек ва рус тилларида нашрдан чиқардик. Умар Ҳайёмнинг рубоийлар тўплами ҳам яқин кунлар ичида ўз ихлосмандлари қўлига бориб тегади. Шунингдек бўлимимиз жамоаси бу йил Рудакий, Боботоҳир, Р. Тагор асарларини ва Чингиз Айтматовнинг «Манас» романларини кенг ўқувчилар оммасига тақдим этиш устида иш олиб бормоқда. Дарвоқе, 1994 йилда ўзбек халқимиз учун муҳим воқеа — Мирзо Улуғбекнинг таваллуд тўйи кенг нишонланади. Шу муносабат билан биз чиройли безакли тақвиюм (календарь) чиқаришни мўлжаллаб турибмиз.

— Иқтисодий ва сиёсий танглик давом этаётган кунлардаги сизни ўйлантираётган муаммолар...

— Бўлимимиз мисолида оладиган бўлсак, биласизми, бугун халқимизга ош-овқат, уст-бош билан бирга маънавий озуқа ҳам керак. Шу ўринда юқорида тилга олганимиз — классик адабиётларни нашр этиш ва уларни тарғиб этишда қатор қийинчиликларга дуч келаётирмиз. Биринчидан, қоғоз ва матбаа харажатларининг ошгани бўлса, иккинчидан китоб билан савдо қилувчи ташкилотларнинг лоқайдлигидир. Китоб савдоси идоралари русча нашрларга исталганча — икки юз-тўрт юз минг донагача буюртма беришади. Ўзбек тилидаги худди шундай китобларга атиги 40 минг нусхадан буюртма белгилашади. Менимча у ёки бу адабиётнинг чоп этилиши ва тарғиботига келганда халқнинг эҳтиёжларини ҳам инобатга олиб иш тутсак тўғри бўлур эди. Қолаверса, бу бизнинг миллий ва маънавий қадриятларимизни тиклашга хизмат қилади.

С. РУСТАМ суҳбатлашди.

СУРАТДА: Р. Искандаров ҳамкасблари даврасида.

И. ШЕРБЕК олган сурат.

Ленин комсомоли мукофоти совриндорлари

Қувнаб келиб, яйраб кетгил, болажон!

Мен ўзимни болалиги билан ҳануз хайрлаша олмайдиганлар тоифасига қўшаман. Балким, бу анча йил «Ленин учқуни» рўзномасида ишлаганлигимнинг таъсиридир. Болалар ҳаётига оид бирор янгилик эшитсам, қанот боғлаб ўша жойга учгим келади. Гарчи бу, кўп ҳамкасбларим айтмоқчи, «майда мавзу» бўлса ҳам.

Самарқанддаги Йўлдош Охунбобоев номи билан аталувчи вилоят кашшоф ва ўқувчилар саройи жамоаси Ленин комсомоли мукофоти совриндори бўлганлиги ҳақидаги хабар мени ўша ёққа етаклади.

Нақшинкор эшикли бу бино биринчи қадамданоқ кўзингизга шинам бўлиб кўринади. Кўнглингизга ёруғлик солгувчи туйғуни ҳис эта бошлайсиз. Шу он олдингиздан бувисини етаклаган жажжи қизалоқ ўтиб қолади. Нигоҳларингиз уларнинг ортидан эргашади.

Кашшофлар саройи ҳар доим болалар билан гавжум. Бу ерда эса ҳатто бувалар, бувиларни ҳам, ота-оналарни ҳам кўрасиз. Ва сабабини кейинроқ билиб оласиз.

Болалар шовқинини доиранинг шўх оҳанглари бўлиб юборади. Айни чоқда танангизда сарҳуш ҳислар сезасиз. Доиранинг ўйноқи оҳанглари жиддийликни итариб ташлайди. Бу сарой қошидаги «Суғдиёна оҳанглари» доирачилар ансамбли қатнашчиларининг навбатдаги машғулоти.

Мазкур доирачилар довруғи бугунги кунда жумҳуриятдагина эмас, мамлакатимизнинг кўпгина шаҳарларида ҳам маълум. Улар болалар ансамблларининг Бутуниттифоқ кўригида ҳам муваффақиятли қатнашган эдилар. Доирачилар ансамбли вилоят Ленин комсомоли мукофоти совриндоридир.

Дарвоқе, кашшофлар саройидаги болалар хори ва «Шарқ тонги» чангчилар ансамбллари ҳам ана шундай унвонга сазовор бўлишган.

Кашшофлар саройи ҳаёти билан танишишда амалий безаклаш маркази методисти Елена Аметова ўзига хос таништирувчилик ролини ўтади.

— Наққошлик, кулолчилик, ойнага бадиий безак бериш, ҳайкалтарошлик каби тўгараклар ишини санъатга мойиллиги бор ҳар қандай киши мазза қилиб томоша қилиши мумкин, — дейди у. — Ганчкорлик тўгараги раҳбари Акмал Халилов болаларга ажойиб миллий ҳунарни ўргатмоқда. Улар ўзлари тайёрлаган ганчлари билан сарой деворларини безатишмоқчи.

Бу тўгарак аъзолари 1987 йилда Бутуниттифоқ халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида ўз ишлари билан қатнашиб, II ўринни эгалладилар. Улар тайёрлаган «Самарқанд бозори» композицион кўриниши бугунги кунда Тошкентдаги Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмаси залида сақланмоқда.

Мен наққошлик тўгараги ишини энг қизиқарли, деб таърифлаган бўлар эдим. Улар халқчил ҳунар ўрганишади. Стол-стулларга шундай чиройли нақшлар битишадики, кўриб кўнглингиз қувнайди. Лаганларга солинган нақшлар ҳам жозибали. Саройга тез-тез чет эллик меҳмонлар келиб туришади. Улар кетишаётганда, албатта, бирор нарса совға қилинади. Улар бу совғаларда акс этган миллийликдан хурсанд бўлиб кетишади.

Бу ердаги 26 тўгаракда 5 мингдан кўпроқ бола машғул. Йилда бир неча марта бирдамлик ярмаркалари ўтказилади. Авваллари ярмаркадан тушган маблағлар болалар жамғармасига ўтказилар эди. Энди эса бу пуллар сарой учун сарфланмоқда. Унинг қатнашчилари учун ҳам.

Тўгарак раҳбарлари ичида СССР Рассомлар уюшмаси аъзолари ҳам бор. Шунинг учун болалар маҳорати ошиб бормоқда.

«Тўқувчилик» тўгарагида биз ҳиндистонлик қизларни учратдик. Маълум бўлишича, улар Самарқандда ҳинд қурувчилари томонидан қурилаётган меҳмонхона раҳбарининг қизлари экан.

— Икки йилдан бери бу тўгаракка қатнашаман. Ҳозир кўйлак, рўмолча, ҳар хил нарсаларни мустақил тўқий оламан, — дейди 37-мактабнинг 5-синф ўқувчиси Дипа Лакшми.

Кактуснинг неча тури борлигини билмоқчи бўлсангиз ҳам, шу саройга келинг. Ёш кактусчилар тўгараги аъзолари уни сизга бемалол айтиб беришади. Ёш табиатшунослар тўгараги аъзолари табиатнинг турфа ўсимликлари билан танишиб боришади. Уларни парвариш қилишни ўргатишади.

Рўзнома учун сурат керак бўлганда ҳам бу ерда муаммо туғилмади. Сураткашлар тўгараги раҳбари илтимосимизга биноан суратлар олди. Кўп эшитгандан бир кўрган афзал, дейишади. Мана бу суратларга разм солсангиз, кашшофлар ва ўқувчилар саройидаги айрим ишларни тасаввур қила оласиз.

Саройда тез-тез қизиқарли конкурслар ўтказиб турилади. Ота-оналарни, бувабувиларни ҳам унутишмаган сарой жамоаси. «Боболар конкурси», «Бувижонлар конкурси», «Бобо билан невара», «Менинг отам қаҳрамон» беллашувлари йиғилганларда ёқимли таассурот қолдириши табиий.

Болаларнинг қувнаб келиб, яйраб кетишлари учун ҳаракат қилаётган сарой жамоасини болалик беғуборлиги, қизиқувчанлиги ва интилувчанлиги тарк этмаслигига ишонамиз.

Гули ЧЕҲРА.

●

СУРАТЛАРДА: **мамлакатимизда кашшоф ва ўқувчилар саройи жамоалари ичида биринчи бўлиб, мазкур унвонга сазовор бўлган — Самарқанд вилояти кашшоф ва ўқувчилар саройи ҳаётидан айрим лавҳалар.**

Сураткаш: В. ШЕТИНИН.

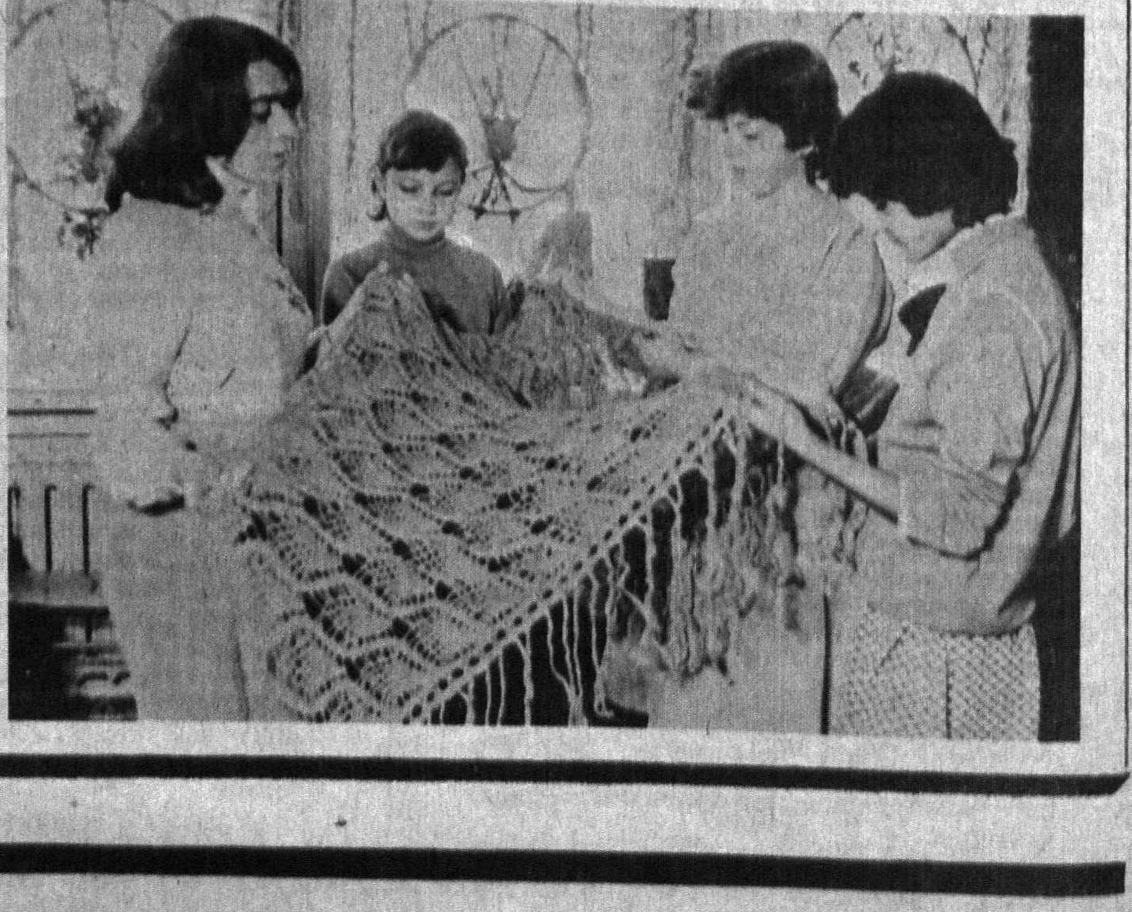

Ғози отанинг гули

Уттизинчи йиллар қатағонининг қурбони, таниқли матбаачи, «Муштум» мажаллаcининг асосчиларидан бири бўлмиш Ғози Юнуснинг хотира кечаси ўтказилаётган эди. Анжуман учун белгиланган жой — пойтахтдаги Санъат олий билимгоҳининг чоғроқ томошахонаси одамлар билан тўла. Кечага адибнинг яқинлари, ўғил-қиз, набиралари келишган, улар орасида унинг рафиқаси — бир юзу тўрт ёшли Ҳадича ая ҳам бор эдилар. Биз бу табаррук онахонни кўришга, зиёрат қилишга шошилдик. У бироз букчайиб қолса ҳам ҳали тетик, оқ-сариқдан келган аёл экан. Мана, Ҳадича ая ҳам саҳнага таклиф қилинди, уни қизлари, набиралари қўлтиғидан суяб олиб чиқишди. Ая Ғози Юнус ҳақидаги маърузаларни индамай тинглаб ўтирар, унинг йиллар силсиласидан, ноҳақ зулмлар, жудоликларни бошидан кечирган чеҳрасидан бир нима англаб олиш қийин эди. Ҳа, не-не азобларни кўрмаган бу аёл ўз умрида. Уттиз еттинчи йили эридан кейин уни ҳам, болаларини ҳам олиб кетишган, остона ҳатлаб кўчага чиқмаган муштипар ўзбек аёли «халқ душманининг хотини» деган айб билан йиллаб қамоқда ётган. Угли Тўлқин ака эса ўн йиллаб гуноҳсиз қамоқ азобини тортди. Мана, эндига келибгина унинг эрини тилга олишяпти, «бегуноҳ қурбон бўлган», дейишяпти... Ая бу гапларни тушуняптими, йўқми — билиб бўлмас, у залга қараб тошдек қотиб ўтирарди.

Томошабинлардан бири аяга гулдаста тақдим қилди. Ая гулдастани қўлига олди. Қўлига олди-ю, қайтиб қўймади. Ёнида ўтирган қизлари «келинг, олиб қўяйлик», деб қўл чўзишса ҳам бермади, қоқ суяк қўллари билан маҳкам қисимлаганича ўтирди, то кеча охиригача қўлидан қўймади. Ахир, бу унинг, эрининг гули эди, Ғози отанинг гули эди. Бу гул эллик йилдан ошганда унинг қўлига келиб тегибди-ку! Уни қўлдан қўйиб бўлармиди?!

Қодирий тупроғидан...

Дангира-дунгуру, гумбура-гумбур авжида: пойтахтдаги энг олий томошагоҳда Абдулла Қодирийнинг таваллудига тўқсон беш йил тўлиши тантаналари борарди. Томошахона одамлар билан тўла, улар орасида улуғ адибимизнинг ҳақиқий мухлислари қанчаю, шунчаки томоша учун келганлар қанча — билиш қийин. Аммо, марҳум адиб аза-тўйининг тўрида — саҳнани тўлдириб қўр тўкиб ўтирганлардан икки-уч чин виждонли қалам аҳлию, уч-тўрт меҳмонни истисно қилганда қолганлари шунчаки — хизмат юзасидан келганлар яна аллақайси идорада тузилган рўйхат бўйича таклиф этилган казо-казо ва ҳоказолар эканлиги ва айниқса улар орасида адибни тириклигида туртганлар қолмаган бўлса-да, унинг гўрига роса тош қалаганлар, бор. Ҳозир ҳам тош отишга тайёр турганлар кўпчиликни ташкил этишини очиқ кўзли одам кўрмасдан иложи йўқ эди. Кўрабила туриб оқни қора, ҳақиқатни ёлғон қилиб кўрсатувчилар, эзгуликни ерга топтаб, ноҳақликка қуллиқ қилувчилар, ичи қора ҳасадгўйлар... Улар ҳамон «замона ҳалиям бизники, хўш, сенларнинг қўлингдан нима келарди?» — дегандай пастдагиларга, оддий одамларга юқоридан гердайиб қарашади, ўз суянчиқлари — ўртани эгаллаб олган мустабид мафкура амалдорларига ялтоқланишади. Эҳ, нақадар аянчли ва жирканч кимсалар улар! Мабодо мўъжиза юз берсаю, маслагу имонда собит Абдулла Қодирий тирилиб бу ерга келиб қолса ва ўз тўйида ўтирган бу манхус «зот»ларни кўриб, изларига шартта қайтган бўлардилар. (Шу боисданми, адибнинг ёшлик чоғини айнан эслатадиган, феъли ҳам саркашроқ набираси Шеркон: «Мен бобомнинг жалладлари билан бир ерда ўтиришни хоҳламайман», деб ушбу тантаналарга келишдан бош тортибди.)

Лекин, ҳар қалай, таваллуд тўйи, келган меҳмонни «кет», деб бўлмайди, бунинг устига адибнинг бу сафарги таваллуд куни яхшилаб «ювштирилган». Адибнинг минбарга чиқиб бўзлаган бир-икки мухлисларидан кейин бошланиб кетган турли «табрик»лар, «гулдурос қарсаклар» туфайли, унинг ҳаёт қолган якка-ягона ўғли Маъсуд ака сўз олди. Аммо унинг айтадиган гаплари олдиндан тегишли кишилар томонидан кўриб чиқилмаганмикин— сал бошқачароқ чиқди. «Мен отам отиб ўлдирилган жойни узоқ излаб, ахир топдим, — деди Маъсуд ака. —У Бўржар ариғининг нариги томонидаги бир тепалик экан. Уттизинчи йилларда бу ерда кечалари кимларнидир олиб келиб отишларини кексалар билишар экан, ҳаттоки уйи шу тепаликка яқинроқ бўлганлар «оҳ-воҳ» овозларини ҳам эшитишаркан. Эрталабга бориб қарашса — наридан-бери кўмиб кетилган дўнгликлардан отилган одамнинг қўли ё оёғи чиқиб қолган бўларкан, унинг устига тупроқ тортиб, марҳумларнинг руҳларига бир пора қуръон ўқиб, дуойи-фотиҳа ҳам қилиб қўйишаркан... Мен излаб-излаб отамни отган одамни ҳам топдим, ҳозир нафақахўр экан, ундан: «Менинг отам ўлими олдидан нима деди, шуни айтиб беринг», — десам у одам: «Айтолмайман, бу — секрет», дейди. Ахир, менинг отам бегуноҳдан отилган бўлса, орадан шунча йил ўтса бунинг яна нимаси «сир» бўлиши керак?» (Э, худо, бундай гапларни шу қадар босиқлик, дардини ичга ютиб айта олган одамга ўзинг тўзим бер!) Маъсуд ака ҳайъатда ўтирган амалдорларга мурожаат қилиб: «Илтимос, отамнинг охирги сўзларини билиб берингглар», — деди. Ҳайъатдагилар эса бундай инсон боласи тоқат қилолмайдиган дил ноласига чуқур маъноли бош қимирлатиш билан жавоб қилдилар...

Кейин саҳнада чилдирма «гижбанг»лаб, раққосалар хиром билан шох ташлай бошлашди. Энди таваллуд тўйининг «бадиий қисми» бошланган эди. Аллақайси саҳнакор ёш Абдулла Қодириймми, ё Отабекми бўлиб чиқди, кимдир келин бўлди, хуллас, бўяма-бежама, чучмал ашулаю-рақслар авжига чиқди, томошо ишқибозларига худо берди.

Саҳнадаги ўйин-кулги энди бошланган эди ҳамки, мен Маъсуд аканинг ташқарига чиқиб кетаётганини кўриб қолдим. Беихтиёр жойимдан туриб, у кишининг орқасидан эргашдим. Мен адибнинг катта ўғиллари — марҳум Ҳабибулла ака билан анча яқин эдим, Маъсуд акани гарчи билсам ҳам шахсан танишлигим йўқ эди. Шундай бўлса ҳам унга шу топда нимадир дегим келдию, орқаларидан қадамимни тезлатдим. Қарасам, у киши томошахонадан чиқиб, кийимлар ечиб кийдириладиган жойга қараб юрдилар. (Ҳа, отиб ўлдирилган отанинг бунақа «гиж-баданг» томошаси турган гапки, унинг кўнгилларига сиғмасди). Мен тезлаб етдиму, Маъсуд акани тўхтатдим, кейин аниқ эсимда йўқ, товушим оғзимга тиқилиб: «Маъсуд ака, шундай оғир гапни айтганингиз учун сизга минг раҳмат, отангизнинг арвоҳлари қўлласин», дегандай гап қилдим. «Раҳмат», — дедилар Маъсуд ака худди отасиникига ўхшаган тим-қора, тийрак кўзларини тикиб. Бу ёғи — касбим матбуотчилик эмасми — мен у кишидан ўша машъум тепалик қаерда эканлигини сўрадим. У киши ўша тепалик Юнусобод томонда, Бўржар ариғининг нариги қирғоғида эканлигини, номини эса Б... тепа дейилишини айтди. Мен у тепаликнинг ҳозир бор-йўқлигини суриштирдим. Босиқ Маъсуд акага менинг шитоб билан берган саволларим унча ўтиришмади шекилли, қошларини бир чимириб олдилар, кейин тепаликнинг тупроғини олиб келиб ундан йўлнинг шундай бу ёнидаги хумдонда ғишт ясалганини айтиб бердилар. «Аммо ўша тепаликнинг тупроғи ғишт учун ярамабди, суйилиб кетаверибди, шунда бир машина тупроқни ўша тепаликдан, бир машинани эса бошқа тепаликдан олиб, аралаштириб кейин ғишт қилишган эканлар...» Суҳбатимиз нима билан тугагани аниқ эсимда йўқ, мен Маъсуд аканинг қўлларини қисдим, нималардир, яхши тилаклар тиладим.

Эртасига эса атайлаб машинамни миниб, ўша томонга бордим. Маъсуд ака айтган жойларда ўша тепаликдан ному-нишон ҳам қолмабди, ўрнида аллақандай темир дарвозали омборхоналар. Йўлнинг чап томонидаги бир вақтлар ўзим кўрган ғишт хумдони ҳам энди йўқ. Абдулла Қодирийдан ясалган ғиштлар билмадим, шаҳримиздаги қайси иморатнинг деворида терилиб ётибди экан...

Мухтор ХУДОЙҚУЛОВ

Ўйлаб топилмаган ҳикоялар

Хўрликка тенг жасорат

Дарахтнинг бўшини қурт ейди доим,
Тарихда жуда кўп мисоллар бунга...»

Юқоридаги мисралар билан бошланувчи машҳур асар — Криловнинг «Бўри билан Қўзичоқ» масалини ким билмайди дейсиз? Мазкур тўртликдан кейин давом этадиган мана бу ўйноқи сатрлар-чи?

Ёзнинг иссиқ бир кунида
Қўзи борди сув ичгали,
Ўз жонига қасд қилгандан
Хабари йўқ унинг ҳали...

Борингки, умрида қўлига китоб ушламаган бирор одам бўлсаю, юқоридаги пурмаъно шеърий парчадан бехабарман деса ҳам у барибир масалнинг:

Шундай қилиб, Қўзичоқни еди
ўрмонда...

деган машҳур мисрасини эшитган, ўзича айтиб юрган бўлиб чиқиши турган гап.

Одамларга ёд бўлиб кетган бу масални ўзбекчага ким ўгирганини биласизми? Бу саволга ўқувчилар яқин-яқинларгача елка қисиш билан жавоб қилишарди. Негаки, бу масал ўзбек тилида бемалол босилиб, китоблардан китобларга, ўқув тўпламларига киритилар, лекин... унинг таржимони кўрсатилмас эди. Гўё рус масалчиси И. А. Крилов уни ўзбекчада ёзгандай. (Ҳолбуки, гапнинг нафсиламбирини айтганда бу масални ўзбекчаси ўз асл нусхаси — русчасига қараганда мукаммалроқ, ўйноқироқ чиққанлиги рост).

Хўш, бу масалнинг таржимони киму, нега у китобларда кўрсатилмай келинди? Ўқувчини бу савол билан узоқ банд қилишнинг ҳожати йўқ, у шундай ҳам равшан: бу масалнинг таржимони — шоир Чўлпон. У ўттизинчи йиллардаги даҳшатли қатағон қурбони бўлгандан кейин шоирнинг номи ҳам тақиқланди, шеърлари, тўпламлари ҳам ҳибсга олинди. У ўзи таржима қилган машъум мисра ростакамига амалга ошди: қонхўр бўри бегуноҳ қўзичоқни еб қўйди. Аммо расмий жаллодлару мафкуравий жосуслар ҳар қанча уринишмасин Чўлпоннинг номини йўқ қила олишмади, халқ ўзи севган шоирнинг шеърларини яширинча ўқийверди, унинг таржимаси бўлмиш мазкур масал эса китобдан китобга кўчаверди. Уни қарангки, шоир ҳалокатидан сўнг ўтган қирқ-эллик йил ичида унинг очиқдан-очиқ босилиб турган бирдан-бир таржима асари — ана шу «Бўри билан Қўзичоқ» эди, фақат таржимонининг номини кўрсатиш тақиқ эди.

Етмишинчи йилларнинг охирларида мен Крилов масалларидан бир қанчасини таржима қилдиму, бир тўплам туздим. Турган гапки, унга олдин таржима қилинган масалларни ҳам киритдим. Булар орасида машҳур «Бўри билан Қўзичоқ» ҳам бор эди. Лекин унинг таржимонини кўрсатишга келганда, қарангки, минг мулоҳаза кўндаланг бўлди. Ахир, туғилиб, эсимизни танигандан бери миямизга қуйилиб келинган расмий мафкура, ҳар бир асарингни, мисрангни кўз олайтириб, тиш ғижирлатиб кузатиб турадиган кимсалар, адабиёт амалдорлари, ваҳимали «катта» идоралар... Бор, таваккал, деб масал таржимонини кўрсатиб юбораверсам ким нима дейдию, қайси идора чақиртиради? Ҳозир, унча-мунча бемалол гапираверииш мумкин, ўшандаям шунчаки, кўчакуйда, меҳмондорчиликда... Ахир, яқин-яқингинада устозларимизнинг бошларига кетма-кет тушиб турган савдолар, мажлису-машваратлардаги эзишлар, турли-туман чиғириқларга солишлар... Ҳа, ўзини ўтга уравериш ҳаммаининг ҳам қўлидан келавермас экан... Лаънати мутелик!.. Хуллас, икки ўт орасида қийналиб турганимда нашриёт ходимаси Нозимахон деган синглим жонга оро кириб, далда берди. У менинг «Қандай бўларкан»ларимга жавобан шартта: «Э, Мухтор ака, қўйиб юбораверамиз!» — деди. Шу бўлдию, тўплам мундарижасида «Бўри билан Қўзичоқ»нинг таржимони — Чўлпон деб кўрсатилди. Ҳа, нима бўпти, дерсиз. Лекин, бу — ўттиз еттинчи йилдан кейин Чўлпоннинг номи китобда биринчи марта расмий равишда кўрсатилиши эди-да! Бу ҳолни ҳурматли устозимиз, танқидчи Озод Шарафиддинов ҳам ўз мақолаларидан бирида таъкидлаб ўтибдилар. Ҳа, шунақа, биз жуда катта қаҳрамонлик кўрсатибмиз — таржимоннинг кимлигини қўрқмасдан айтворибмиз-а!.. Мен ўзимнинг бу «жасорат»имни ўйлаганимда севиниш ўрнига хўрлигимдан кўзларимга ёш келади. Машъум замон, лаънати хўрлик!

Усмон Носир ва маҳбусалар

Усмон Носир, ўзбек шеъриятининг бир ёниб, ўчган ёруғ юлдузи, ўт юракли инсон! Бор-йўғи йигирма тўрт ёшида бегуноҳдан бегуноҳ банди бўлган покиза қалб эгаси!

Усмон Носир, янги замонага нур деб интилиб, унинг аёвсиз қора оловида қанотлари куйган парвона! Ноҳақликларга, зулму-залолатга бўйсунмаган, охирги нафасигача адолат учун, инсоний эрк учун курашган мардларнинг марди!

Усмон Носир, ҳали чимилдиқ юзини кўрмасдан ёр сочини силамасдан совуқ ўлим қучган нур сиймо, фаришта йигит! Сенинг даҳшатли қисматингни эшитган ҳар қандай тошюрак ҳам дод демай иложи йўқ!

Даврада гап Усмон Носир ҳақида борарди. Бу сафарги тингловчилар бошқачароқ — улар маҳбусалар — Тошкент аёллар қамоқхонасида сақланувчилар эдилар. Кенг хонани тўлдириб ўтирган турли қиёфадаги, турли ёшдаги аёллар. Ёнимда ўтирган қамоқхона нозирларидан бирининг айтишича бу ерда ўғирликдан тортиб то одам ўлдиришгача жиноят содир этганлар бор экан. Аммо улар бугун ёзувчилар билан учрашишга йиғилишган, шунинг учун бўлаётган гапларга жон қулоқларини тутиб ўтиришибди. Минбарда эса шоира Нодира Рашидова, у ўз тоғаси — оташин шоир, ўттиз еттинчи йиллар қатағонининг бегуноҳ қурбонларидан бири — Усмон Носир ҳақида гапиряпти. У жувонмарг бўлиб кетган тоғасининг изларини қандай излаганини, маҳкумлар ёппасига кўмиб юборилган гўристонда унинг қабрини тополмай бўзлаганини айтиб бераяпти маҳбусаларга. Тўлиб-тўлиб гапирарди, маҳбусалар ундан кўз узмай тинглашарди. Шу пайт гапнинг ўртасида маҳбусалардан бири қўл кўтариб қолди. Биз ундан: «Нима дейсиз?» — деб сўрадик. Шунда ҳалиги маҳбуса — ёшгина рус қизи кўзларида ёш билан: «Кечирасизлар, биз Усмон Носирдай азиз инсон ҳақида эшитмаган эканмиз... Жабр-зулм қурбони бўлган шоирнинг хотираси учун бир дақиқа ўринларимиздан туриб сукут сақлайлик», — деб таклиф қилди. Ҳамма оёққа қалқди. Ҳар бири ўз бошидан ўз фожиасини кечирган, тутқунликнинг нималигини татиб кўрган кексаю ёш маҳбусалар бошларини қуйи солганларича шоирнинг хотирасини чуқур мотам сукути билан ёд этишди. Кўпчиликнинг кўзида ёш ялтиради. Маҳбусалар ноҳақ қурбон бўлишнинг нималигини яхши билишарди.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Азиз муштарийлар!

Рўзномамизнинг 23 февраль сонидаги «КАМАЛАК» рубрикасида босилган «ДИҚҚАТ, ҒАРОЙИБ ТАЖРИБА» мақоласи юзасидан сиз ихлосмандларга табибнинг таклифига биноан қуйидаги эълонни ҳавола этамиз.

«24-28 февраль кунлари жумҳурият аҳолисига сиртдан таъсир этиш сеансларидан сўнг, таъсир остида фойда олган ва шифо олиб улгурмаган ихлосмандлар билан

Абдурафиқ ҒОФУРОВ

13-17 март кунлари «Юбилей» марказий спорт Саройида бевосита учрашувлар асосида барча дардлардан халос этиш ниятида

ДАВОЛАШ СЕАНСЛАРИНИ ЎТКАЗАДИ

Сеансларда қуйидаги касалликлар шифо топади: муттасил бош оғриқлари, уйқусизлик, қонбосим, бронхит, астма, қандли диабет, остехондроз, полиатрит, артрит, артроз, юрак хасталиклари, ўпка, буйрак ўтпуфак, ичак, ошқозон, тери ва кўз касалликлари, сариқланиш асоратлари, умуртқа поғона, ҳамда қўл-оёқ суяклари жароҳатларининг оғриқлари йўқотилади. Бундан ташқари семириб кетиш, озиб кетиш, жинсий заифлик ва бефарзандлик дардларидан форuғ бўлиш имкониятлари ҳам бўлади.

Сеансларда даволанишдан ташқари табиб барчангизни ўзга сайёралар сари руҳий саёҳатларга таклиф этади.

Сеанслар ҳар куни соат 16.00 ва 19.00 да бошланади.

Чипталар сарой кассаларида ва жамоатчи кассирлар томонидан сотилмоқда.

Маълумотлар учун телефонлар: 46-03-12, 77-56-10.

В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИ

17 МАРТ СОАТ 16.00 ва 19.00 ДА

Ўзбекистон Маданият жамғармаси

Ўзбекистон телевидениесининг «3-студия» ёшлар тунги кўрсатуви

СИЗНИ

«НАВРЎЗ» томошаларига таклиф этадилар.

РУСТАМ ОЛИМОВ, АҲРОР УСМОНОВ, САФИЯ САФТАРОВА, СИДДИҚ МАҲМУДОВ, ФОЗИЛ ШАРИПОВ, АБДУЖАББОР ЛАТИПОВ.

«ҚИЗИҚЧИ-89», «ҚИЗИҚЧИ-90» кўригининг совриндорлари

ака-ука АБДУЛЛА ва АҲМАДАЛИ АКБАРОВлар

ФАҚАТ БИР КУН

Сизнинг хизматингизда бўладилар.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 45-92-13, 41-92-54, 39-41-46.

Кўпчилик бўлиб келиш учун буюртмалар қабул қилинади.

Чипталар Сарой кассаларида соат 11 дан бошлаб сотилмоқда.

МИППКРКС МЕНЕДЖЕРЛАР ТАЙЁРЛАШ МАРКАЗИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР «БИЛИМ» ЖАМИЯТИ ИДОРАСИ УЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМ МАРКАЗИНИНГ

БИЗНЕС МАКТАБИ

ҒАЙРАТЛИ ВА ИШБИЛАРМОН ЁШЛАР ДИҚҚАТИГА!

Бозор шароитида мустаҳкам касбий тайёргарликка эга бўлишни истаган барчани менежмент ва тадбиркорлик дастури бўйича таълим олишга таклиф этамиз.

Бизнес мактабини битиргач Сиз менежер малакаси берилган ҳолда умумиттифоқ намунасидаги диплом (иккинчи олий маълумот)га, «Ҳозирги замон ишлаб чиқаришини ташкил қилиш ва бошқариш» халқ дорилфунунининг «Менежмент ва тадбиркорлик» куллиётида эса инглиз тилида иловаси бўлган дипломга эга бўласиз.

Машғулотлардан мақсад — бошқарув ва бизнеснинг самарали усулларини, инглизча сўзлашув нутқини эгаллаш, шахснинг ижодий имкониятларини ривожлантиришдан иборат.

Асосий фанлар:

— бозор иқтисодиёти, маркетинг, бошқарув (менежмент);

— тадбиркорлик фаолияти соҳасида хизмат муваффақиятлари психологияси, руҳий тренинглар; руҳий ташхис;

— молия системаси, жаҳон бизнеси; солиқ солиш, банклар билан ўзаро муносабат;

— тадбиркорлик асослари; кичик бизнес, ижара, масъулият доираси чекланган жамиятлар, акционерлик жамиятлари, кичик ва халқ корхоналари, ширкатлар, фонд биржаси, ташқи иқтисодий соҳадаги бизнес;

— бизнеснинг ҳуқуқий асослари (меҳнат ҳуқуқи ва ихтирочилик ҳуқуқи, тадбиркорлик ҳуқуқи, патент ҳуқуқи, ижтимоий муҳофазаланиш системаси;

— шартнома ишининг асослари (битим ва операция) муомала) турлари, уларнинг тижорат шартлари, ташқи савдо муомалаларининг ўзига хос жиҳатлари, музокара олиб бориш техникаси;

— инновация ўйинлари (бошқарув соҳасида эгалланган билимларни текшириш ва тегишли кўникмаларни эгаллаш);

— компьютерлар, телекс, телефакс, телетайп билан ишлаш кўникмалари;

— тезлаштирилган, чуқурлаштирилган усулда инглиз тилини эгаллаш;

Ўқитиш, хизмат ўйинлари, семинарлар ва тренингларни олий ўқув юртлари ва илмий марказларнинг юқори малакали мутахассислари, хорижий ва аралаш фирмалар ва корпорациялар (Чори, КО, ЛТД—Япония, Инфомэкс—СССР, АҚШ), Ташқи иқтисодий ҳамкорликка кўмаклашиш ассоциацияси, банкларнинг амалиётчи ходимлари, хорижлик бизнесменлар ўтказишади.

Хизмат пиллапояларидан кейинчалик илгарилаб бориши учун тавсиянома берилади.

Олий маълумотли мутахассислар учун

Бизнес мактабида кундузги ўқиш учун («менежер» малакасини бериш билан иккинчи олий маълумот (2,5 ой) ва кечки ўқиш учун (3,5 ой) — 2650 сўм ҳақ тўланади. Жумҳурият сарҳадларидан ташқарида стажировка ўтиш учун қўшимча ҳақ тўланади.

Манзилимиз: 700011, Тошкент шаҳри, Абай кўчаси, 6-уй. МИППКРКС менежерлар тайёрлаш маркази. Тошкент шаҳар Октябрь ноҳия тижорат ижтимоий банки бўлимидаги ҳисоб рақами 000583002. Банк коди 734138 (Бизнес мактаби).

«Ҳозирги замон ишлаб чиқаришини ташкил қилиш ва бошқариш» халқ дорилфунунининг «Менежмент ва тадбиркорлик» куллиёти тингловчилари учун: ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда ўқийдиганлар (2,5 ойлик таълим муддати билан) ва ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқийдиганлар (3,5 ойлик таълим муддати билан) — 2650 сўм, ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда ўқийдиганлар (бир ойлик таълим муддати билан) ва ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқийдиганлар (1,5 ойлик таълим муддати билан) — 1650 сўм тўлайдилар.

Манзилимиз: 700128, Тошкент шаҳри, А. Қодирий кўчаси, 13-уй. Ўзбекистон ССР «Билим» жамияти идорасининг Узлуксиз таълим маркази. Тошкент шаҳар тижорат ижтимоий банкининг муомала бошқармасидаги ҳисоб рақами 000700714. Банк коди 734279 (Узлуксиз таълим марказининг дорилфунуни). Пул ўтказиш йўли билан ва нақд пул билан ҳақ тўланади.

Дастлабки йиғилиш 4 март куни соат 10.00 да Марказий «Вариант» компьютер клуби (Ўзбекистон ССР «Билим» жамияти идорасининг биноси)да ўтказилади. Ёнингизда тўлов топшириғининг нусхаси, йўлланма бўлиши лозим.

Кундузги бўлимда машғулотлар — 18 мартда, кечки бўлимда — 11 мартда бошланади.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-21-66, 44-53-50.

XX аср кундалиги

Хабарларда олам нафаси

● АДДИС-АБЕБА. Эфиопияда марказий ҳокимият ва оппозициячи кучлар ўртасидаги уруш яна кучайди. Жумҳурият давлат кенгашининг хабарига кўра оппозициячилар кучларини бирлаштириб ҳужумга ўтишган.

● БОНН. Олмония Федератив Жумҳурияти мудофаа вазири Штольтенберг матбуот конференциясида ОФЖ Оврўподаги оддий қуролли кучлар хусусидаги музокаралар давом эттирилишидан манфаатдор эканлигини айтди.

● ПРАГА. ЧСФЖнинг федерал мажлиси йирик давлат корхоналарини хусусий қўлга топшириш тўғрисида қонун қабул қилди. Қонун 1 апрелдан кучга киради.

● ПХЕНЬЯН. ҚХДЖда қўшиннинг ҳамма бўлинмаларига, қасоскорларга жанговар шай ҳолда туриш тўғрисидаги буйруқ берилди. Бунинг сабаби Жанубий Қурия ва Амриқо қўшинларининг биргаликдаги «Тим—Спиринт-91» машқлари ўтказилаётганидир.

(«XX аср кундалиги» марказий матбуот материаллари асосида тайёрланди).

СССР фуқароси бўлган яҳудий миллатига мансуб кишилар муҳожир мақомига эга бўлиш учун Олмонияга чиқиб кетмоқдалар. Бироқ бундай мақомга эга бўлиш осон эмас. Киши ўзи яшаб келган мамлакатни иқтисодий қийинчиликлар туфайли эмас, балки сиёсий сабабларга кўра тарк этаётганини исботлаб бериши керак. Шунда ҳам иш ва турар-жой билан таъминланиш эҳтимоли жуда оз, чунки Олмонияда сўнгги йиллар ичида ишсизлик анча ошди.

СУРАТДА: ленинградлик Юрий Кулашевлар оиласи Олмониядаги қочоқлар лагерида.

АДН—ТАСС сурати.

ҒАЛАБАНИНГ ҒАЛАБАДАН ФАРҚИ БОР...

Кеча хабар берганимиздек 28 февраль куни Гринвич вақти билан соат 5 дан 50 минут (Тошкент вақти билан 11 дан 50 минут) ўтганда Форс кўрфазида уруш ҳаракатлари тўхтатилди. Иттифоқчилар ўт очишни тўхтатишар экан Ироқ олдига қуйидаги шартларни қўйишди:

— Ироқ учинчи давлатларнинг ҳамма асирларини озод этиши ва ҳалок бўлганларнинг мурдаларини қайтариши; ушлаб турилган барча қувайтликларни озод этиши; Қувайт ҳокимларини ердаги ва сувдаги миналарнинг қаерда жойлаштирилганидан ва қандай эканлигидан хабардор қилиши; БМТ Хавфсизлик Кенгашининг тегишли ҳамма резолюцияларини бажариши лозим.

Шундай қилиб Қувайтда ҳам, Ироқда ҳам бомбалар портламаяпти, замбараклар «жим» турибди. Хўш бу қачонгача? Абадиймикин? Ҳозирча 48 соат давомида кўрфазда тинчлик бўлишига кафолат берилган. Ҳурматли муштарийимиз ушбу сатрларни ўқиётган пайтда бу муддат тугаган бўлади. Ундан кейин нима бўлади? Ушбу саволга юқоридаги шартларни ўқиб жавоб топиш қийин эмас.

Аммо эътибор берган бўлсангиз, иттифоқчилар Форс кўрфазидаги тангликни ҳал этишга яна бир томонлама ёндошганликлари кўзга яққол ташланади. Улар учун бир нарса керак холос — Ироқни бўйсундириш. Нима учун шундай? Чунки ҳали шу пайтгача араблар дунёсида АҚШ билан, умуман Ғарб билан сенсираб гаплашадиган давлат бўлмаганди. Саддам Ҳусайннинг Қувайтни босиб олганлиги ана шу давлатни йўқотиш учун жуда яхши баҳона бўлди, бу масаланинг бир томони. Минтақадаги тангликни ҳал этишда иттифоқчиларнинг масалага бир томонлама ёндашаётганликларини кўрсатувчи иккинчи томон ҳам бор. Яъни Ироқ Қувайтдан чиқиб кетиш учун можаро бошида биттагина шарт қўйганди: Исроил ҳам ўзи босиб олган араб ҳудудларидан чиқиб кетсин, деган. Лекин орадан мана етти ой вақт ўтди, бироқ на АҚШ, на унинг иттифоқчилари, на БМТ ушбу шартни ҳам бажариш керакдир, деб ўйламади. Ҳаммалари Ироқни босқинчи деб қоралашди-ю, амма салкам чорак асрдан бери БМТ резолюциясига тупурган, фаластинлик арабларни беватан қилган Исроил тўғрисида лом-мим дейишмади.

Ранг-баранг олам

УЙҚУСИЗЛИКНИНГ ЯНГИ ДАВОСИ

● ПОЛЬША фуқаролари «Ёстиқ — уйқусизликнинг энг яхши давосидир» деган фикрни билдирмоқдалар. Лекин ёстиқ фақат уйқусизликкагина даво бўлмасдан, балки бошқа кўпгина вазифаларни ҳам бажарар экан. «Штандар млодих» рўзномасининг ёзишича, Лодз шаҳридаги «Биос» фирмасида ишлаб чиқарилаётган ёстиқлар шамоллашдан сақланишга ҳамда бутун эътиборни ишга қаратишга ёрдам берар эмиш. Бу ғаройиб ёстиқларга алоҳида тайёрланган моддалар шимдирилади, уларнинг бири микробларни ўлдирса, бошқаси кишиасабини тинчлантиради. «Биос» фирмаси ушбу ёстиқларни ишлаб чиқараётганига бир неча ой бўлди, холос. Шунинг учун уларни ҳозирча топиш қийин. Фирма мутахассислари бугунги кунда бод касаллигини даволайдиган тўшаклар ишлаб чиқаришга киришдилар.

ИСПАНИЯДА ҚАНЧА ИШСИЗ БОР!

● АЁЛЛАРНИНГ ишсизлиги жиҳатидан Испания Оврупода биринчи ўринни эгаллаб турибди. Статистик маълумотларга кўра, испаниялик аёлларнинг 25 фоизга яқини 1990 йилда иш топиша олмаган. Ҳозирда мамлакат аҳолисининг 15,6 фоизи ҳар куни иш қидириш билан овора. Тахминий ҳисоб-китобларга кўра, 2,4 миллион ишсизнинг 1,5 миллионга яқини хотин-қизлардир.

ИНКАССАТОР МАШИНАЛАРИ ЎЗГАРТИРИЛАДИ

● КЎП пулни ташишда фойдаланувчи зирҳли машиналар тез кунда Бельгия шаҳарлари кўчаларида юрмай қўяди. Бунга асосий сабаб, улар кўриниши билан қора ниятли кишилар эътиборини кўпроқ ўзига тортар экан. Юқоридаги пул ташувчи машиналар пайдо бўлган кундан бошлаб ўғрилар довдираб қолишган бўлса, ҳозирда инкассаторларга ҳужум кучайиб кетган. Пул ташувчи машиналар қанчалик яхши зирҳланмасин, муттаҳамлар барибир ҳужумни камайтирмаяптилар. Ахир, секин юрадиган, кўпол машиналарни қувлаб етиш осонда. Худди шу сабаблар туфайли пул ташувчи эски машиналарни ўзгартиришга қарор қилинди.

Янги шеърлар

САОДАТга

* * *

Қушим қайси боғдан ташриф буюрдинг,
Менга ҳам ол қулиң, — деди худойим
Ёқаларим ҳидлаб жилмайди шамол,
Қўлим ўпиб қўйди ёмғир мулойим.
Ташрифингни кутиб энтиккан кунлар.
Энг буюк, энг ширин хаёл бўлдим мен.
Бешигингни қучиб йиғлаган тунлар,
Энг мунис, энг гўзал аёл бўлдим мен.
Кўйлакчалар кўриб сим торларимда
Осмоннинг кўзида ёшлар гуллади.
Мен сени кўтариб ўтдим ёнидан,
Рақибинг қўлида тошлар гуллади.
Дон излашиб келган мусичалардек,
Бошмоқларинг турар пойгакларимда.
Митти излар кўриб жилмайди гуллар,
Уйимда, йўлимда, йўлакларимда.
Қуриган саҳродек чанқоқ бағримга,
Қулиним қайлардан чопиб келдинг сен.
Онангни ялмоғиз қувлаган тунда
Йўқотган калитни топиб келдинг сен.

БОЛАЛАРНИНГ ЮҚУМЛИ ШИФОХОНАСИ

У ер ўраб ташланган
Девори баланд.
Учта табақали дарвозаси ҳам
У ерда энг митти беморлар яшар
У ерда яшайди энг катта ғамлар.
У ернинг кичкина осмончасидан
Шошиб-шошиб ўтар ўрдаклар, ғозлар,
У ернинг кичкина айвончасидан
Шошиб-шошиб ўтар кўйлаклар, ёзлар.
«Юқумли-юқумли» — деб қўяр қарға
Кўрсатиб кичкина шифохонани.
Гўё шу ердадир кулфатнинг кони,
Шу ер хасталармиш соғлом дунёни,
Бу ерда неки бор юқумли эмиш:
Пайпоқча, калишча, излар юқумли,
Бола нафас олган кезлар юқумли,
Юқумли идишлар ўраб қўйилган
Докалар юқумли, бўзлар юқумли.
Бу ер болалари кўзи бошқача
Катта-катта кўзлар, сап-сариқ кўзлар.
Тинч яшай олмайсан уларни кўриб
Сариқ илтижоси, ёп-ёриқ кўзлар.
Кириш мумкин эмас, чиқиш мумкинмас
Қабоғин очмайди темир дарвоза
Ташқарида эса кимдир туну-кун,
Болалар бахтли — деб солар овоза
Ичкарида эса тунлар болалар
Чирқиллаб чиқади, даво қайдадир!
Оналар худога илтижо қилар,
Бандасин тингларга худо қайдадир!
Қайдадир у яшар само, қайдадир!
Болалар бахтиёр дунё қайдадир!
...н, сарғайиб кетган, болажон
...мли эмас, бизлар юқумли.
...онингни бирдай заҳарлаб,
...даҳочалар, ўзлар юқумли.
...и қабрларнинг сонин яшириб
...ла бахтли — деган сўзлар юқумли.
...унча юқумлининг ичида митти
Жоннинг омон бўлсин, жон омон бўлсин,
Ташқаридагилар, дилдан чиққанлар
Бир кунга бўлса-да мусулмон бўлсин.
Гўдак илтижоси бажо бўлади,
Сенга сиғинишни ўргатдим тонглар,
Такрорла: МЕН ЎЗБЕК! — дея такрорла.
МУСУЛМОНМАН — дея сўйлагин мағрур.
Кун келар сариғдан халос бўласан,
Яхшилик бор жойда холис бўласан,
Азоблардан олис-олис бўласан.
Аммо юқумли дард кўпдир оламда
Хиёнат юқумли, туҳмат юқумли,
Белбоғи эшилса, ўлади эркак.
Ғийбатга қўшилса, ўлади эркак.
Қиличдек жаранглаб яшаш ўрнига
Ипакдек эшилса, ўлади эркак.
Шундай ўлимларни доғлаб ўтолсанг,
Ўлмасим, ям-яшил далам бўласан,
Энг тоза, энг буюк олам бўласан,
Шеърларга сиғмаган нолам бўласан,
Борлиғим мусулмон болам бўласан,
Одам бўласан.

Зулфия МЎМИНОВА.

«Бинокор» ёдингиздами?

Бир йил олдин «Бинокор» командасининг асоссиз тарқатилиб юборилганидан норози бўлиб, рўзномамизда чиқиш қилгандик. Энди эса...

Яқинда «Юбилей» спорт саройига бордим. Бир пайтлари бу ерга хоккей томоша қилгани келадиган ишқибозларнинг сон-саноғи бўлмасди. Энди-чи? Аллақандай ширкатлар фаолият кўрсатишяпти. Машғулот ўтказадиган майдонда конькида учиш мактаби ишлаяпти. Унча-бунча одамнинг боласи қатнамайди. Пули чақади. Хуллас, бир сўз билан айтганда, ҳозир «Бинокор» ҳам, уни ҳар сонияда қўллаб-қувватлаб турувчи ишқибозлар ҳам бу ерда энди бегона.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган тренер Василий Васильевич Бастерсни шу ерда учратдим. У «Бинокор»га энг узоқ муддат мураббийлик қилган. Асосий таркибни ўйлаш билан бир қаторда ўринбосарларга ҳам бутун диққат-эътиборини жалб этарди у. Бастерс даврида «Бинокор» биринчи лигада муваффақиятли қатнашиб, ҳатто олий лигага даъвогарлик қилди. Хоккей бўйича у Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ягона тренер. 1988-1990 йиллар Польшада ишлади. Яна пойтахтимизга қайтиб келди.

— Тошкентга келишингиздан мақсад нима?

— Фахрийлар клубининг таклифига биноан ёрдамлашгани келдим. Мақсадим яна хоккейни тиклаш.

— «Бинокор»га тренерлик қилган пайтингиз у энг юксак чўққига кўтарилганди. Команданинг қайтадан тикланишига ишонасизми?

— Ўша йиллари Тошкент хоккей мактаби ўзининг илк меваларини бера бошлаган эди. Айтиш мумкинки, унинг 80 фоизини «Юбилей» спорт саройи атрофида истиқомат қилувчи маҳаллий ўзбек болалари ташкил этарди. Хоккейни жони-дилидан севувчи болалар, катталар (ишқибозлар) истаганча топилиб, бизни ҳар доим қўллаб-қувватлашарди.

— Агар «Бинокор» ўйнаб турганида мамлакат чемпионатида Ўзбекистон шарафини муносиб ҳимоя қила олармиди?

— Ҳа, лекин кўпчилик ўйлаши мумкин. «Хоккей миллий ўйин эмас, ривож топмасди» деб. Йўқ, «Бинокор»да ўзбек йигитлари Р. Камолиддинов, ака-ука Тошпўлатовлар, Азизов, Кичанов, Ш. Каримовлар ўйнашди-ку. Ҳатто ҳужумчи Шукрулла Каримов ва дарвозабон Кичановни СССР ўсмирлар командасига олишганди. «Бинокор» тарбияланувчилари олий лига жамоаларида ўйнаган ва ҳозир ҳам ўйнашмоқда. Булар Ринат Боймуҳамедов, («Спартак», Москва), Элмир Каримов («Сибирь», Новосибирск), Анатолий Крамской («Динамо», Рига), Вячеслав Комраков («Сокол», Киев), Сергей Антипов («Торпедо», Усть-Каменогорск). Бу рўйхатни яна давом эттириш мумкин. Лекин...

— Жумҳуриятимизда хоккейни ривожлантириш учун шароит етарлими?

— Имконият бор, ҳатто Россиянинг махсус шуғулланадиган майдонлари бўлмаган шаҳарларидан яхшироқ. Яна бир эмас, иккита яхшигина залимиз бор. Демак, ўйнаса бўлади.

Мирза АБДУЛЛА.

Кашандалик қурсин!

Ушбу сўзни бот-бот эшитиб қоламиз. Касаллик кўп. Айниқса, юрак безовталиги. Докторларнинг айтишича, юрак хуружига учраётганларнинг аксарияти чекувчилар экан.

«Барселона»нинг тренери Йохан Круифф жисмоний томондан ўта бақувват. Собиқ футболчи уч карра «Оврупонинг энг яхши ўйинчиси» деб тан олинган. Яна уч марта қадрдон «Аякс»ида (Голландия) ўйнаб, Оврўпо совринларини қўлга киритган ва бир неча йил ушбу мамлакат терма командаси сардори бўлган. Мана уч мавсумки, «Барселона»ни бошқариб келаяпти, ишлари чакки эмас. Аммо кўп чекади. Бу уни юрак хуружига дучор қилди.

Испаниянинг энг тажрибали жарроҳларидан бири Ориоль Бонин уни уч соат операция столида ётқизиб қўйишга мажбур бўлди. Хайрият, операция Йохан учун муваффақиятли ўтди. Лекин докторнинг гапларига қараганда саломатлиги ҳали унча... Чекишни ташлаши керак экан. Акс ҳолда оқибати ёмон бўлади. Биринчи ташвишли «қўнғироқ» шундан дарак берди.

Шифокорларнинг маслаҳатига биноан Йохан ўн кун касалхонада даволаниши керак. Шу сабабли у Киевга команда билан бирга келолмайди.

КАМАЛАК

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

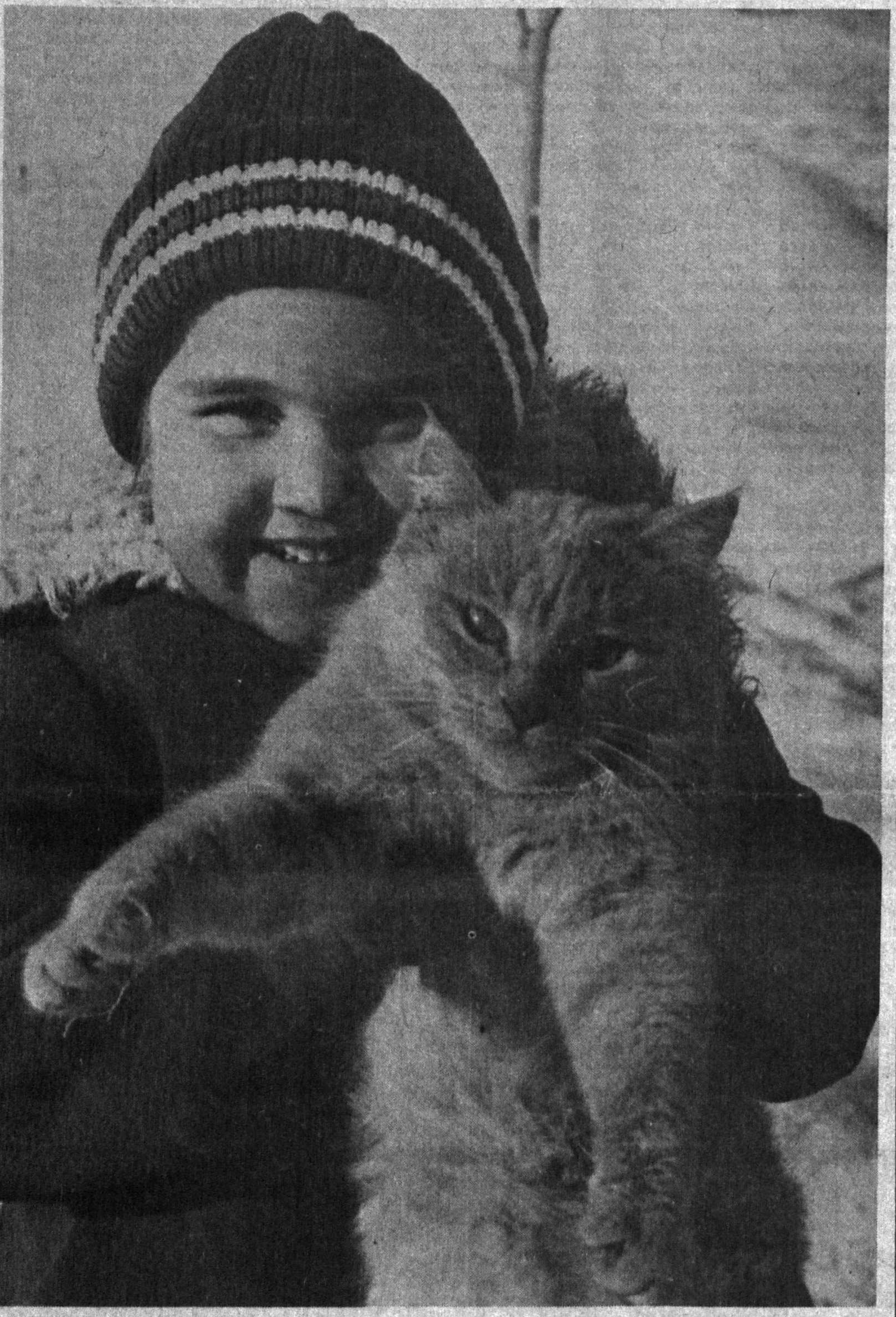

МУШУГИМ ҲАМ СУРАТГА ТУШСИН....

Сурат муаллифи Тоҳир НОРҚУЛ.

ХАНДАЛАР

Автомобиль фалокатидан кейин касалхонага тушган киши бир неча кун ўтгач ўзига келиб, каровати ёнида ўтирган рафиқасидан сўради:

— Нима, мен жаннатдаманми?

— Йўқ, азизим. Ахир ёнингда мен борман-ку.

* * *

— Биз яшаш тарзи бўйича ҳеч қачон қўшниларимизга ета олмас эканмиз, — деди аёл турмуш ўртоғига, — уларнинг уйига уч марта ўғри тушди, бизникига эса бир марта ҳам...

* * *

Суд мажлисининг раиси айбланувчидан сўради:

— Судланувчи, айтингчи, касбингиз нима?

— Акробат.

— Қоровул, деразаларни маҳкамроқ беркитинг.

Ойнаи жаҳон: бугун ва эртага

МОСКВА КЎРСАТАДИ

«ОЛАМНИНГ ЯНГИ ТАСВИРИ»

Ўтган асрнинг охирларида Россияда саёҳатчилар учун ёки сайёҳликни ихтиёр этган қизиқувчан кишиларга мўлжаллаб «Всемирная иллюстрация» («Бутун олам тасвирларида») мажалласи нашр этилган бўлиб, унинг доимий муштарийлари ўзларининг жуғрофияга оид билимларини бойитиб, ер юзидаги хилма-хил халқларнинг турмуш тарзидан огоҳ бўлганлар. Марказий телевидениенинг «Киносаёҳатчилар клуби» ижодий бирлашмаси ана шу нашрни ойнаи жаҳонда қайтадан жонлантириб, уни «Оламнинг янги тасвири» деб номлади. Бу туркумнинг дастлабки кўрсатуви якшанба куни соат 12.00 да ҳаво мавжларига чиқади. Унда Парагвай мамлакати ҳақида ҳикоя қилинади.

«ТОНГ ЮЛДУЗИ»

Бу фалакиёт ёки бугунги кунда жуда расм бўлган мунажжимлик ҳақида деган хаёлга мутлақо борманг. У томошабин ҳордиқ чиқариб, дам оладиган, шу билан бирга билмаганларини кўриб ўрганадиган, энг муҳими, ёшидан қатъи назар, барчага мўлжалланган кўрсатув.

— «Тонг юлдузи» — бошловчи эстрада ижрочиларининг танлови, яхшилик ҳақида, одамларнинг бир-бирларига нисбатан эзгу тилаклари, муносабатлари ҳақида, — дейди янги телетуркум кўрсатувининг муаллифи ва бадиий раҳбари Юрий Николаев.

Бу кўрсатувда 6 ёшдан 22 ёшгача бўлган навқирон ижрочилар рақсга тушиб, ашула айтиб, телемоделлар танлови, фристайлда ўз маҳоратларини намойиш этадилар.

Шанба куни соат 11 дан 25 дақиқа ўтганда ойнаи жаҳон юзини икк бор безайдиган бу кўрсатувда Юрий Антонов, Александр Малинин, Лайма Вайкуле, Ирина Отиева, Валерий Леонтьев, Александр Серов каби донғи кетган шўро эстрадаси ижрочиларининг меҳмон бўлиши унинг қизиқарли ўтишидан далолат беради.

3 МАРТ — ЯКШАНБА

● ЎзТВ I

8.00 «Ҳафтанома» (такрор.).

9.00 «Оила». 10.05 «Бусирли олам». Илмий-оммабоп кўрсатув. 10.45 Мактаб ўқувчилари учун. «Қувноқ стартлар». 11:15 «Ҳужжатли экран». Кинокўрсатув. 12.15 «Қадрият» (такрор.). 13.00 «Бировнинг хати». Бадиий фильм («Ленфильм»). 14.30 «Алифбо сабоқлари». (такрор.).

Тижорат кўрсатувлари

15.05 «Меҳнат жамоаси манфаати йўлида». 15.15 «Давлат суғуртаси — сизга кўмакчи».

* * *

18.00 Болалар учун. «Кичкинтой» кўрсатуви. 18.30 «Романтика» телевизион театри. Йўлдош Ҳусанов. «Пашшахўрда». 19.15 «Аралаш». Ҳажвий киножурнал. 19.25 Тижорат хабарлари. 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.50 Навоий таваллудининг 550 йиллигига. Хуршиднинг «Лайли ва Мажнун» мусиқали спектакли ҳақида. 20.30 «Ахборот». 20.55 «Якшанба оқшомида». 21.30 Москва. «Вақт». 22.15 «Оқ ажал». Бадиий фильм («Ленфильм»). 23.35 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● МТ I

8.30 «ТСН». 8.45 Ритмик гимнастика. 9.15 «Спортлото». тиражи. 9.30 «Эрта саҳарлаб». 10.30 «Ватан хизматида». 11.30 Тонгги дам олиш программаси. 12.00 «Саёҳатчилар клуби». 13.20 «Қишлоқ янгиликлари». 14.20 «Здоровье». 14.50 «Рок-сабоқ». Ўсмирлар учун мусиқий кўрсатув. 15.50 Байкалбўйи ва Узоқ Шарқда яшовчи нодир жониворлар ҳақида телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Иркутск). 16.10 «Вологда санъати». 16.55 «Алтинай» фольклор ансамблининг концерти. Олмаотадан кўрсатилади. 17.30 М. Горький номли киностудиянинг 75 йиллигига. «Тилларанг булут ухларди». Бадиий фильм. 19.05 «Уолт Дисней таништиради...». 19.55 М. Горький номли болалар ва ўсмирлар фильмлари киностудияси — 75 ёшда. 21.30 «Вақт». 22.15 «Сан-Ремо-91».

● МТ II

8.30 Зарядкага сафланинг! 8.45 Мультфильмлар. 9.25 «Экранда «01» хизмати». 9.55 «Биз яшаётган олам». Режиссёр А. Габрилович фильмлари. «Болалигимиздаги футбол» («Экран»). 10.45 Фидан Қосимова куйлайди. 11.55 Стол тенниси. СССР чемпионати. Минскдан кўрсатилади.

12.30 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ

16.00 Хоккей. СССР чемпионати: «Динамо» (Москва) — МАСК. В. И. Ленин номли Марказий стадионнинг Кичик спорт майдонидан олиб кўрсатилади. 18.15 «Планета». Халқаро программа. 19.15 М. Горький номли киностудиянинг 75 йиллигига. «Тантиқ Анна» Бадиий фильм (1954 й.). 20.40 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.55 Россиянинг парламент хабарномаси. 21.10 Надежда Стефанова куйлайди. 21.30 «Вақт» (сурдо таржимаси билан). 22.15 Баскетбол бўйича миллий баскетбол уюшмаси профессионаллари ўртасида АҚШ чемпионати. 23.15 Фристайл. Жаҳон кубоги. 24.00 Муаллифлик телевидениеси. 02.00 Т. Синявская ва М. Магомаев куйлайдилар.

«Ёш ленинчи» адабий уюшмаси ШУЪЛА

«Ёш ленинчи» рўзномаси ҳузуридаги «Шуъла» адабий уюшмасининг навбатдаги машғулоти шу йил 3 март якшанба куни соат 13.30 да жумҳурият ёшларининг «Илҳом» клубида ўтказилади.

Унда «Наврўз» айёмига тайёргарлик масалалари кўрилади. Уюшма аъзоларини ва барча қизиққанларни таклиф этамиз.

Бу ҳақда энди гапириш мумкин

ХАСТА АНДРОПОВ ҚАНДАЙ ОДАМ ЭДИ?

Бир пайтлар СССР Соғлиқни сақлаш вазирлигининг тўртинчи бошқармасида ишлаган, ҳозир эса Москвадаги 57-клиник касалхонада фаолият кўрсатаётган академик Александр Чукалин Брежнев, Черненко ва КПСС Марказий Қўмитасининг вафот этган ва ҳозир ҳаёт бўлган кўплаб аъзоларини даволаган. Ҳокимиятнинг юқори поғонасига мансуб кишилар хасталикни қандай ўтказишган! Академик шу ҳақда сўзлаб берди:

— Брежнев ва Черненко тўғрисида, — дейди Чукалин, — жўяли бир гап айтиш қийин. Ҳаётларининг сўнгги ойларида улар на гапира олган, на ўйлай олган эдилар. Андропов эса касалхонада эканлигида ҳам, гарчанд унинг жигари, буйраклари, ўпкаси ишдан чиққан ва биз ички овқатлантириш усулини қўллай бошлаган бўлсак-да, тиниқ ақлини сақлаб қолганди. Икки қўриқчи худди кичкина болага қарагандек қараб туришар, ўрнини тўғрилашар, Бош котибни у жойдан бу жойга олиб қўйишар эди. Андропов фақат бир кўзи билан кўра олар, аммо кўп мутолаа қилар — кунига тахминан тўрт юз саҳифа ўқир эди. Охирги кунларида саҳифаларни қўриқчилар варақлаб туришди — варақлашга унинг мажоли етмас эди.

— Андропов нималарни ўқирди!

— У деярли барча адабий ойномаларни кўздан кечириб чиқарди. Бир куни кириб борганимда, Булат Окуджаванинг «Дружба народов» ойномасида босилган «Ҳаваскорнинг саёҳати» асарини ўқирди. Кунлардан бир куни у менга: «Дўхтир, ҳатто яқинларим ҳам менинг бунчалик кўп ўқишимга ишонишмайди. Мен ўқиб чиққан саҳифаларининг истаган жойидан ўқинг, уни мен тўла ҳолда ёдлаб бераман» деди. Мен унинг сўзларига ишондим. Кейин у менга тепадан пастга ўқишни айтди.

— Андропов телевизор кўрармиди!

— Одатда «Время» ва «Новости» янгиликлар программаларини кўриб борарди. Унинг палатасида видеомагнитафон ҳам бор эди. Бир сафар мен уни Жеймс Бонд тўғрисидаги қандайдир фильмни кўраётган ҳолда учратдим. Бош котиб ҳаддан ташқари хижолат тортди...

— Андропов ўз ўлими яқинлигини ҳойнаҳой билган бўлса керак! У қайғули ҳолга тушганмиди!

— У ҳамиша ўзини қўлга ола билар эди. Сиёсий бюро аъзоларининг қўнғироқларигина уни ҳафсаласиз кайфиятга соларди. Улар одатда ўзларининг мажлисларидан сўнг қўнғироқ қилиб, у ёки бу қарор юзасидан Андроповнинг розилигини сўрашарди. Шундай сонияларда Бош котиб ўша пайтларда кўпгина кабинетларда осиғлиқ турган ўз портретига жуда ўхшаб кетар эди. Сиёсий бюро аъзоси унга қўнғироқ қилиб, Ғалаба ёдгорлигини қуриш тўғрисидаги қарорни хабар қилган куни ҳам шундай қиёфага тушганди. Андропов бу иншоотни қуриш учун мамлакатда пул йўқлигини айтди. Ундан ташқари у лойиҳани ҳам кўрмаганди. Бироқ демократик централизм принципини ҳеч ким бекор қилмаган эди ва Андропов розилик билдирди. Тўғри, барча Сиёсий бюро аъзоларини уларнинг кабинетларида турган совғаларни ёдгорлик жамғармасига топширишга мажбур этди. Ўзи ҳам шундай қилди.

— Сиз у билан сиёсат тўғрисида гаплашганмисиз!

— Йўқ. Андропов кўпроқ ранг-тасвир тўғрисида гапирарди — у сайёр кўргазмаларни яхши кўрарди. Хотинига бағишлаб ёзган ўз шеърларидан ўқиб берар эди. Олиб борган сиёсати юзасидан ҳеч қандай афсус-надомат йўқ эди унда. Ҳар қалай, мен буни сезмаганман.

Кимларгадир мен уни бенуқсон қилиб таърифлаётгандек туюларман. Аммо мен учун у кўмакка муҳтож бўлган ўлар ҳолатдаги касал одам эди. Балки ўзининг Кремлдаги кабинетида у бошқача бўлгандир, мен буни билмайман. Ҳар ҳолда мен даволаган, ҳозирда марҳум бўлган юқори мартабали мижозларим ичида у энг маълумотлиси эди. Қиёслаш учун эса, менда асослар етарлидир.

Дмитрий СИДОРОВ,
(«Московские новости» 1991 йил, 8-сон.).

Бош муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Муқаддас АБДУСАМАТОВА, Зиёвиддин ОРТИҚХЎЖАЕВ, Карим РАҲИМОВ, Фаррух РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Зайниддин РИХСИЕВ (масъул котиб), Қурбон ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчи: Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси
(УЧРЕДИТЕЛЬ ЦК ЛКСМ УЗБЕКИСТАНА)

Рўзнома 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган.

БЎЛИМЛАР: ёшлар сиёсати — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-55-96; табиат ва экология — 32-57-52; иқтисодиёт ва тижорат — 32-58-47; ахлоқ ва ахборот — 32-57-52; спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; халқ таълими — 32-58-48; хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; қабулхона — 32-56-58.

Манзилгоҳимиз: 700083. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Индекс: 64607.
380.000 нусхада чоп этилади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва тақриз этилмайди.

Рўзномамиз ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума, шанба кунлари чиқади.

Яна рўзномада кўришгунча!

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

Буюртма: 5098.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12